

INSTITUTUL EUROPEAN DIN ROMÂNIA

**REPERE SI PUNCTE DE VEDERE
REFERITOARE LA DEZBATEREA PRIVIND
VIITORUL UNIUNII EUROPENE**

Autori:

Gilda TRUICA
Elena GEANA
Ana-Ilinca MACRI

Bucuresti, octombrie 2001

CUPRINS

INTRODUCERE.....	pag. 3
CAPITOLUL 1: Consecintele <i>summit</i>-ului de la Nisa în planul reformelor institutionale.....	pag. 7
CAPITOLUL 2: Metode ale integrării. Scenarii privind viitorul politic al Uniunii Europene.....	pag. 16
CAPITOLUL 3: Puncte de vedere ale grupurilor de reflecție și ale mediilor academice	pag. 21
CAPITOLUL 4: Pozitii adoptate de statele membre și statele candidate în cadrul dezbaterii privind viitorul Europei.....	pag. 31
CAPITOLUL 5: Perspectivile politicilor comunitare.....	pag. 49
CAPITOLUL 6: Viitorul Europei reflectat în mass-media internațională.....	pag. 59
GLOSAR.....	pag. 70
REFERINTE BIBLIOGRAFICE.....	pag. 73

INTRODUCERE

Imperativul istoric al extinderii Uniunii Europene se confrunta cu evolutia actuala a institutiilor si politicilor europene. Provocarile reformei au ca punct de plecare si, totodata, ca finalitate punctele de vedere, opiniile si scenariile propuse atât de reprezentantii mediului academic si ai grupurilor de reflectie, cât, mai ales, de reprezentantii institutiilor politice europene si nationale.

Trebuie create însa premisele unui raport eficient între stadiul simplei reflectii privind viitorul Uniunii Europene si necesitatea punerii în practica a acestor puncte de vedere. În acest scop, deja lansatul curent al dezbaterilor pe tema viitorului Uniunii Europene a capatat o forma structurata si un caracter oficial prin anexarea la Tratatul de la Nisa a „*Declaratiei privind viitorul Uniunii Europene*”. Astfel, dezbaterea privind viitorul Uniunii Europene a fost lansata oficial în martie 2001. Vom aborda, ulterior, în cadrul Introducerii, cele patru teme majore pe fundalul carora urmeaza a fi parcurs primul stadiu al dezbaterii la nivel european.

Preocuparile privind viitorul Uniunii Europene au fost marcate de câteva momente-reper, care au generat necesitatea dezbaterii, conceptualizarii si oficializarii procesului. Unul dintre aceste „impulsuri” a fost dat de initiativa Mouvement Européen International (MEI) de lansare a unei astfel de dezbateri, în mai 1998. Dupa Consiliul European de la Nisa, propunerea MEI s-a concretizat într-un proiect elaborat cu privire la organizarea dezbaterilor, bazat pe o metodologie, un calendar si o tematica proprii, pornind de la calendarul oficial si de la subiectele din *Declaratia privind viitorul Uniunii Europene*, anexata Tratatului de la Nisa.

Un alt moment, identificat de specialisti drept „origine spontana si naturala” a dezbaterilor care au luat amploare ulterior, îl constituie discursul rostit de ministrul german de externe, Joschka Fischer, la Universitatea Humboldt din Berlin (12 mai 2000) - „*De la confederatie la federatie – puncte de vedere privind finalitatea integrării europene*”. Atât propunerile

lui Joschka Fischer, cât și poziția critică a lui Jacques Delors¹ față de strategia de extindere a Uniunii au stârnit o avalanșă de reacții concretizate în adevărate scenarii de reforma la nivelul flexibilității arhitectonice europene.

Revenind la conținutul *Declarației* anexate Tratatului de la Nisa, aceasta prezintă un program de lucru până în anul 2004, data la care urmează a fi convocată următoarea Conferință Inter-guvernamentală a Uniunii Europene. Prima etapă a dezbaterilor este limitată în timp de momentele Nisa (decembrie 2000) și Laeken/Bruxelles (decembrie 2001), când va fi adoptată o nouă declarație privind modul de organizare și desfășurare a etapei următoare. În ceea ce privește organizarea lucrărilor, șefii de stat și de guvern au optat pentru un tip de dezbateri „extinsă și totuși aprofundată”, derulată pe parcursul anului 2001, în care urmează a fi angrenați atât reprezentanți ai parlamentelor naționale, cât și reprezentanți ai opiniei publice (mediile politice, economice, universitare, membri ai societății civile).

Se spera ca punctele de vedere care se vor contura în cadrul acestor dezbateri să poată contribui la elaborarea unui proiect de fond, global și coerent, privind viitorul Europei, pe măsura mizelor unei Europe extinse. Problematika poate fi circumscrisă în jurul a **patru întrebări-reper**:

- 1. Cum poate fi stabilită și, ulterior, menținută o delimitare clară a competențelor între Uniunea Europeană și statele membre, conforma principiului subsidiarității?** Problema delimitării competențelor se suprapune aceleia privind gradul de integrare către care sunt orientate politicile comunitare în contextul actualelor tendințe de globalizare. La acest nivel se impune o analiză a evoluției actualelor și viitoarelor politici ale Uniunii Europene, ca și a problemei *finanțării acestor politici* (în ce măsură parametrii bugetari actuali sunt sau nu adaptați noii situații create de extindere).
- 2. Care va fi statutul Cartei drepturilor fundamentale, proclamată la Nisa în concordanță cu concluziile Consiliului European de la Köln?** Problema *statutului juridic* al Cartei Drepturilor Fundamentale rămâne deschisă, dat fiind faptul că aceasta ar putea reprezenta un preambul la o viitoare Constituție

¹ Propunerile lui Jacques Delors privind organizarea unei Europe extinse au fost inițial exprimate într-un interviu publicat în *Le Monde* (19 ianuarie 2000), fiind punctate și reluate și cu alte ocazii: la *Conferința cercului Europartenerilor* (13 ianuarie 2000), în *Le Monde des débats*, iulie 2000 ([Viziunea mea asupra unei federații de state-națiuni](#)) s.a.

europena. Carta a fost proclamata la Nisa si instituie un ansamblu de drepturi civice, politice, economice si sociale ale cetatenilor europeni, grupate în sase categorii: demnitate, libertate, egalitate, solidaritate, dreptate si cetatenie. Aceste drepturi au fost stabilite pe baza drepturilor si libertatilor fundamentale recunoscute de Conventia Europeana a Drepturilor Omului si a traditiilor constitutionale ale tarilor membre ale Uniunii Europene.

3. **Care este modalitatea cea mai eficienta de simplificare a tratatelor, pentru a fi mai clare si mai usor de înteles?** În acest sens, abordarile ar trebui sa depaseasca limitele unei dezbateri strict juridice asupra unei simple reorganizari a dispozitiilor tratatelor. O problema importanta ar putea fi oportunitatea lansarii unui veritabil proces de „constitutionalizare” a tratatelor. Simplificarea tratatelor ar putea avea în vedere si acea zona a reformei institutionale nedefinitivata sau amânata la Nisa, discutiile consacrate acestei teme putând fi o ocazie pentru precizarea „modelului guvernamental” adecvat unei Europe extinse.
4. **Care va fi rolul parlamentelor nationale în noua arhitectura europeana?** Parlamentele nationale ramân, alaturi de Parlamentul European, actori importanti ai constructiei europene. De aceea, trebuie cautata o maniera adecvata de întarire a puterii acestor institutii, în scopul articulării unui raport eficient între democratia europeana si democratiile nationale. Odata cladita, aceasta arhitectura operationala va permite institutiilor europene sa functioneze într-un mod mai eficient si într-o maniera democratica.

Pentru a putea analiza relevanta celor patru teme fundamentale abordate în *Declaratie*, este necesara o prezentare a principalelor reforme institutionale introduse de Tratatul de la Nisa. Vom consacra acestui aspect **primul capitol** al materialului de fata.

Viitorul Europei este cel mai adesea asociat diverselor viziuni si scenarii privind reorganizarea politica a acesteia. Preocuparea pentru elaborarea unei Constitutii se bazeaza pe analiza avantajelor si dezavantajelor principalelor optiuni legate de viitorul politic al Uniunii Europene.

Scenariile privind viitorul politic al Europei vor fi abordate mai detaliat în cel de-**al doilea capitol**. Originea dihotomiei modelelor francez si german este situata de analisti la nivelul distinctiei dintre efortul francezilor

de a apăra un „realism national” și aspirația germanilor către așa-numita „utopie a post-nationalului”².

Conceptele de „federatie”, „confederație”, „federatie de state-națiune”, care constituie fundamentul teoretic al conturării modelelor de reorganizare politică a Uniunii Europene vor fi reluate și analizate în **capitolul al treilea**. Aceste clarificări conceptuale, ca și sinteza reacțiilor reprezentanților mediului academic și ai grupurilor de reflecție au la bază o selecție de articole, puncte de vedere și „răspunsuri” la provocarea lansată de Joschka Fischer.

Capitolul al patrulea își propune să sintetizeze orientările, pozițiile și reacțiile oficiale ale statelor membre și candidate în raport cu dezbaterile privind viitorul construcției europene.

Evoluția principalelor politici comunitare se află în raport direct atât cu reforma instituțiilor Uniunii, cât și cu procesul, mai larg, de reformă politică. În **capitolul al cincilea** sunt abordate direcțiile spre care se orientează unele dintre cele mai importante politici europene: Politica Agricolă Comună, Uniunea Economică și Monetară, coeziunea economică și socială, politica externă și de securitate comună.

Capitolul al șaselea este consacrat trecerii în revistă a unor opinii reflectate de mass-media internațională asupra dezbaterii privind viitorul Europei.

Atasăm, în finalul acestei sinteze documentare, un **Glosar** al termenilor frecvent utilizați în contextul discuțiilor consacrate viitorului construcției europene.

² A se vedea interviul cu Hubert Védrine și Joschka Fischer, *Le Monde des débats*, Paris, iunie 2001.

CAPITOLUL 1

Consecintele *summit*-ului de la Nisa în planul reformelor institutionale

Viitorul Uniunii Europene este conditionat de succesul procesului de reforma cu care se confrunta institutiile Uniunii. Ultimul moment decisiv al dezbaterii si stabilirii mizelor acestui proces îl constituie Consiliul European de la Nisa, din decembrie 2000. De aceea, consideram necesara consacrarea acestui capitol expunerii **principalelor consecinte ale reformarii cadrului institutional european.**

Pentru evaluarea consecintelor Tratatului de la Nisa, vom folosi ca prim criteriu analiza manierei în care acesta pregateste procesul de extindere al Uniunii Europene, miza concretizarii acestui proces constând în reformarea modului de functionare a institutiilor Uniunii³.

Reforma institutiilor comunitare

Sintetizând modificarile introduse de noul tratat la nivelul reformarii institutiilor Uniunii, vom puncta, în cele ce urmeaza, cele mai importante aspecte:

Comisia Europeana – În ceea ce priveste *componenta* acesteia, începând cu anul 2005, Comisia va avea în structura ei câte un reprezentant al fiecarui stat membru, urmând ca, o data cu aderarea actualelor state candidate, numarul comisarilor sa fie inferior numarului statelor membre. Membrii Comisiei vor fi alesi prin rotatie. De asemenea, a fost modificata procedura de *numire* a membrilor Comisiei. Fiecare stat membru trebuie sa-si propuna reprezentantul în Comisie, dupa care Consiliul de Ministri este însărcinat sa desemneze Presedintele si membrii Comisiei cu o majoritate

³ Bilantul contrastant al Conferintei Inter-guvernamentale aduce în prim-plan progresele înregistrate la nivelul numirii Presedintelui Comisiei Europene prin votul majoritatii calificate, întaririi puterii acestuia, întaririi sistemului juridic si ameliorarii sistemului de *cooperare întarita*, gratie suprimarii dreptului de veto. Pe de alta parte însa, problemele ramase neclarificate la Amsterdam au fost numai pe jumătate rezolvate la Nisa. Printre aceste „*left overs*” se numara problemele ridicate de domeniile fiscal si social si, catalogata drept simbol al „*esecului de la Nisa*”, ruptura dintre statele mari si statele mici ale Uniunii, ca si dintre Franta si Germania.

calificata de voturi si nu cu unanimitate ca pâna acum. Aprobarea finala este data de Parlament.

Rolul Presedintelui Comisiei Europene a fost întarit prin sporirea puterii sale de decizie la nivelul organizarii interne a Comisiei, conferindu-i-se atributia de a delega responsabilitati membrilor acesteia, ca si aceea de a remania Comisia pe parcursul mandatului sau. De asemenea, Presedintele poate numi, cu aprobarea celorlalti membri ai Comisiei, vice-presedintii acesteia.

Parlamentul European – Noua repartizare a locurilor în Parlament a fost regândita în perspectiva unei Uniuni extinse la 27 de state membre. Aceasta va fi aplicata începând cu anul 2004, anul viitoarelor alegeri la nivel european. Daca Tratatul de la Amsterdam prevedea limitarea locurilor în Parlament la 700, Tratatul de la Nisa a decis un numar-plafon de 732 de locuri. Repartizarea exacta a locurilor nu este conforma unui sistem bine determinat, ci deriva din rezultatul obtinut de Consiliu în materie de ponderare a voturilor. Numarul locurilor atribuite actualelor state membre a fost diminuat cu 91, la cele 535 de locuri adaugându-se 197 atribuite potentialelor state membre ale unei Uniuni Europene extinse la 27 de tari. Numai Germania, cu 99 de parlamentari, si Luxemburgul, cu 6 parlamentari, își mentine numarul actual de locuri.

State	Locuri	State	Locuri	State	Locuri
Germania	99	Grecia	22	Slovacia	13
Marea Britanie	72	Portugalia	22	Irlanda	12
Franta	72	Cehia	20	Lituania	12
Italia	72	Ungaria	20	Letonia	8
Spania	50	Suedia	18	Slovenia	7
Polonia	50	Austria	17	Luxemburg	6
România	33	Bulgaria	17	Estonia	6
Olanda	25	Danemarca	13	Cipru	6
Belgia	22	Finlanda	13	Malta	6

Tabel nr. 1: Repartizarea locurilor în Parlamentul European dupa Nisa

În ceea ce priveste partidele politice reprezentate în Parlamentul European, le-a fost recunoscut dreptul de a avea un statut si au fost instituite reguli privind propria lor finantare. Parlamentul va putea formula pe viitor recurs în anulare în raport cu actele celorlalte institutii, fara sa fie conditionat de expunerea unui interes particular. Câmpul codeciziei a fost extins, iar

avizul conform al Parlamentului este necesar pentru initierea unui raport de cooperare întarita într-un domeniu în care deciziile se supun acestei proceduri. De asemenea, Parlamentul este acela care trebuie sa se pronunte în cazul în care Consiliul semnaleaza existenta unui risc clar de violare a drepturilor fundamentale.

Consiliul de Ministri – Începând cu 1 ianuarie 2005, sistemul de luare a deciziilor în Consiliul de Ministri prin majoritate calificata va fi modificat. Protocolul asupra extinderii anexat Tratatului de la Nisa prevede un sistem mai complex decât cel care functioneaza în prezent. Obiectivul initial al simplificarii procedurii de adoptare a deciziilor prin majoritate calificata a avut, în cele din urma, un efect contrar, care consta, în fapt, în instaurarea unei triple majoritati:

- majoritate calificata de voturi (71-74% voturi în raport cu numarul efectiv de state membre);
- o decizie trebuie sa întruneasca votul favorabil al majoritatii statelor membre;
- introducerea unui criteriu demografic; acesta permite sa se verifice, la cererea unui stat membru, daca majoritatea calificata reprezinta 62% din populatia totala a Uniunii, în caz contrar decizia supusa votului neputând fi aprobata⁴.

Momentul Nisa aduce cu sine si o modificare a „Declaratiei privind sistemul majoritatii calificate si numarului de voturi al minoritatii de blocaj într-o Europa extinsa”. Astfel, pâna la 1 ianuarie 2005, procedura majoritatii calificate va evolua în raport cu ritmul aderarii, având ca limita inferioara un procentaj mai mic decât acela actual (de 71,26%) si ca limita superioara procentul de 73,4%. O data cu aderarea actualelor state candidate, minoritatea de blocaj va ajunge la 91. Asadar, într-o Uniune Europeana formata din 27 de state o decizie va trebui sa obtina 258 de voturi din 345.

În aceasta chestiune, pozitia Germaniei a adus în prim-plan o clara preferinta pentru aplicarea dublei majoritati simple, respectiv luarea unei decizii de catre majoritatea statelor membre reprezentând majoritatea populatiei Uniunii.

Franta, în schimb, interesata de mentinerea paritatii cu Germania, a respins acest sistem, dat fiind faptul ca momentul caderii Zidului Berlinului a adus Germaniei 22 de milioane de locuitori în plus în raport cu Franta.

⁴ Aceasta clauza ofera Germaniei un statut diferentiat, dat fiind faptul ca ea dispune de cea mai mare putere de blocaj.

În cele din urma, solutia adoptata are la baza un compromis, garantiile complementare obtinute de Germania fiind prevazute pentru urmatoarele doua situatii:

1. în cazul în care majoritatea calificata implica defavorizarea statelor reprezentând mai puțin de 62% din populatia Uniunii;
2. daca majoritatea calificata risca impunerea punctului sau de vedere la mai mult de jumătate din statele membre ale Uniunii.

Compromisul rezultat privilegiaza asadar încă o data pozitia Germaniei, aceasta obtinând un *drept de blocaj întarit*. „Marile” state membre (Germania, Franta, Marea Britanie, Spania si, în perspectiva, Polonia) vor putea totusi sa blocheze, câte patru, decizia unei minoritati de blocaj.

Reponderarea voturilor impune o trecere de la vechea grila (2-10 voturi) la o grila care presupune între 4 si 29 de voturi. Desi se asista la o sporire a numarului de voturi pentru toate statele membre, aceasta are o relevanta mai mica în cazul statelor mai puțin populate.

State	Locuri	State	Locuri	State	Locuri
Germania	29	Grecia	12	Slovacia	7
Marea Britanie	29	Portugalia	12	Irlanda	7
Franta	29	Cehia	12	Lituania	7
Italia	29	Ungaria	12	Letonia	4
Spania	27	Suedia	10	Slovenia	4
Polonia	27	Austria	10	Luxemburg	4
România	14	Bulgaria	10	Estonia	4
Olanda	13	Danemarca	7	Cipru	4
Belgia	12	Finlanda	7	Malta	3

Tabel nr. 2: Noua pondere a voturilor în Consiliu

Curtea Europeana de Justitie – Extinderea Uniunii Europene va mari numarul de cazuri înaintate Curtii de Justitie, situatie cu care deja se confrunta aceasta institutie europeana, desfasurându-si astfel activitatea cu o eficienta atenuata. În scopul de a remedia aceasta situatie, Tratatul de la Nisa încearca o împartire mai pragmatica a competentelor între Curtea de Justitie si Tribunalul de Prima Instanta, prin crearea unor Camere juridice specializate pe diverse sectoare. De asemenea, în Tratat este stipulat faptul ca, într-o Europa extinsa, Curtea de Justitie va avea în componenta, ca si în prezent, câte un judecator pentru fiecare stat membru. Contrar însa procedurii anterioare, Curtea de Justitie se va întruni într-o Mare Camera, cu

participarea a 13 judecatori si nu în sesiuni plenare permanente la care vor lua parte toti judecatorii.

Curtea de Conturi – Aceasta institutie va avea în componenta câte un reprezentant pentru fiecare stat membru, numirea acestora de catre Consiliu urmând calea votului majoritatii calificate (renunându-se deci la votul unanim). Mandatul membrilor Curtii de Conturi este stabilit pe o durata de sase ani. Curtea de Conturi va avea posibilitatea sa creeze camere în scopul adoptarii unor anumite tipuri de rapoarte si opinii. Este, de asemenea, urmarita ameliorarea cooperarii între Curtea de Conturi si institutiile nationale de audit, aspect care poate fi facilitat prin înfiintarea de catre Presedintele Curtii de Conturi a unui *comitet de contact* cu presedintii institutiilor nationale.

Comitetul Economic si Social – Daca înaintea momentului Nisa din structura Comitetului Economic si Social faceau parte reprezentati ai diferitelor grupuri de interese din sectoarele social si economic, conform noului Tratat, componenta Comitetului va avea la baza o arie mai larga de sectoare ale societatii civile. Numarul-limita de reprezentanti este de 350, fapt ce permite actualelor state membre sa-si pastreze numarul de locuri în Comitet.

State	Nr. membri	State	Nr. membri
Franta	24	Portugalia	12
Germania	24	Suedia	12
Italia	24	Danemarca	9
Marea Britanie	24	Finlanda	9
Polonia	21	Irlanda	9
Spania	21	Lituania	9
România	15	Slovacia	9
Austria	12	Estonia	7
Belgia	12	Letonia	7
Bulgaria	12	Slovenia	7
Republica Ceha	12	Cipru	6
Grecia	12	Luxemburg	6
Ungaria	12	Malta	5
Olanda	12		
Total			344

Tabel nr. 3: Componenta Comitetului Economic si Social

Comitetul Regiunilor – Numarul de reprezentanti în Comitetul Regiunilor este, de asemenea, limitat la 350, dispunerea locurilor fiind similara aceleia a Comitetului Economic si Social, ilustrata anterior. Tratatul impune membrilor acestei institutii sa dispuna de un mandat electoral din partea autoritatilor pe care le reprezinta.

Procesul decizional

Extinderea votului majoritatii calificate

În privinta luarii deciziilor, o data cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa, domeniile în care se va trece de la unanimitate la majoritate calificata sunt urmatoarele:

- libera circulatie a cetatenilor Uniunii Europene;
- cooperarea judiciara si civila;
- nominalizarea membrilor Comisiei, Curtii de Conturi, Comitetului Economic si Social, Comitetului Regiunilor;
- politica industrială;
- cooperarea economica, financiara, tehnica, cu tarile terte;
- aprobarea statutului parlamentarilor;
- statutul partidelor politice la nivel european;
- aprobarea regulamentelor de procedura în cadrul Curtii de Justitie si al Tribunalului de Prima Instanta.

În cele mai disputate cinci domenii catalogate de Comisie drept domenii-cheie, situatia s-a conturat în felul urmator:

1. În **domeniul fiscalitatii** s-a mentinut luarea deciziilor prin unanimitate la nivelul tuturor masurilor care urmeaza sa fie adoptate.
2. *Statu-quo*-ul a fost mentinut si în ceea ce priveste **politica sociala**.
3. Trecerea la majoritate calificata a fost aprobata la nivelul **politicii de coeziune** (fondurile structurale), dar aceasta decizie nu va fi pusa în practica, la solicitarea Spaniei, decât dupa adoptarea perspectivelor financiare pluri-aniuale, aplicabile de la 1 ianuarie 2007. Prin urmare, aplicabilitatea *de facto* este posibila numai în anul 2013, la încheierea agendei 2007-2012.
4. În **domeniul Justitiei si Afacerilor Interne**, trecerea la votul majoritatii calificate a fost amânata, iar atunci când se

va aplica, ea nu va viza sectoarele esentiale ale acestei politici. Totusi, la nivelul cooperarii judiciare, Tratatul de la Nisa prevede trecerea la majoritate calificata, dar în ceea ce priveste controlul frontierelor interne si libera circulatie a cetatenilor din afara Uniunii aplicarea majoritatii calificate a fost amânata pâna la 1 ianuarie 2004. Germania a solicitat, de asemenea, mentinerea controlului asupra politicii de azil.

5. **Politica comerciala comuna** va include negocierea si încheierea acordurilor internationale în domeniul comerului cu servicii si al aspectelor comerciale ale proprietatii intelectuale. Fiind vorba de negocieri comerciale, votul majoritatii calificate, care functiona deja în cazul schimburilor de marfuri, a fost extins si la nivelul schimburilor de servicii, investitiilor si proprietatii intelectuale. Franta este „responsabila” pentru mentinerea unanimitatii la nivelul problemelor privind cultura (cinema si audiovizual), sanatatea, educatia si formarea profesionala.

Calea parcursa între obiectivul suprimarii dreptului de veto la nivelul a cincizeci de domenii si reformarea autentica a procesului decizional nu s-a soldat, asadar, cu progrese semnificative. *Statu-quo*-ul cu privire la dreptul de veto se mentine deci în numeroase domenii (cultura, pentru Franta, azil, pentru Germania, fiscalitate/politica sociala, pentru Marea Britanie). Trecerea la votul majoritatii calificate este amânata pentru: imigratie (2004) si ajutoare regionale (2007, Spania pastrându-si dreptul de veto asupra viitoarei legi privind programarea bugetara care va fi adoptata în 2006).

Cooperarea întarita – un mecanism mai eficient

Domeniul în care rezultatele s-au suprapus într-un mod eficient asteptarilor a fost acela al *cooperarii întarite*. Mecanismul *cooperarii întarite*, unul dintre succesele mai curând teoretice ale Tratatului de la Amsterdam, permite statelor membre sa colaboreze si chiar sa se detaseze în anumite domenii în care își permit o evolutie mai rapida în raport cu celelalte state. Conditiiile riguroase si restrictiile atasate însa acestei proceduri limitau posibilitatile practice de a face apel la ea. Modificarile care apar în noul Tratat urmaresc asadar promovarea unui mecanism al *cooperarilor întarite* mai operational.

1. Daca pâna în prezent era nevoie de majoritatea statelor membre pentru a instaura o *cooperare întarita*, dupa *summit*-ul de la Nisa, minimum opt state se pot detasa pe baza unui astfel de

raport, fara a exista riscul ca actiunile lor sa fie limitate de vreun veto. În perspectiva extinderii, numarul minim de state necesare pentru instaurarea unui raport de *cooperare întarita* va fi de o treime din totalitatea statelor membre.

2. *Cooperarea întarita* poate viza orice domeniu, inclusiv piata interna (fiscalitatea).

La nivelul **primului pilon** – Uniunea Economica si Monetara, politicile comunitare – va fi suprimata posibilitatea ca un stat membru sa se opuna instaurarii unei *cooperari întarite*. Ulterior, Consiliul poate decide cu majoritate calificata asupra oricarui proiect de *cooperare întarita*.

Dupa momentul Nisa, *cooperarile întarite* pot viza si cel de-**al doilea pilon** – politica externa si de securitate comuna – pentru punerea în practica a unor actiuni comune. Exista totusi restrictii, acestea referindu-se la domeniul militar si al apararii.

Pentru **al treilea pilon** – cooperarea judiciara în materie penala – votul va fi, de asemenea, suprimat.

În raport cu cei trei piloni care stau la baza Uniunii Europene, implicarea Parlamentului în mecanismul de declansare a unei *cooperari întarite* se concretizeaza în felul urmator: aviz conform în domeniul primului pilon, necesitatea de a fi consultat (pilonul al III-lea) si informat (pilonul al II-lea).

Concluzie

Momentul Nisa a fost unanim receptat, atât în sânul institutiilor europene, cât si în mediul academic, ca un „prag minim” atins, un compromis care sa permita continuarea, într-un mod eficient, a negocierilor asupra extinderii. Progresul înregistrat în anumite domenii (statutul societatii europene, de exemplu) este „umbrit” de regresul din planul guvernarii Uniunii. Desi a avansat în planul dezbaterilor privind extinderea, Uniunea nu si-a fixat „*mijloacele institutionale necesare gestionarii procesului de extindere*”.

Din reactiile oficiale ale reprezentantilor institutiilor comunitare este evidenta nemulțumirea în legatura cu rezultatele obtinute la Nisa. Romano Prodi, presedintele **Comisiei Europene**, a calificat rezultatele de la Nisa ca fiind importante numai sub aspect cantitativ, dar calitativ nule. „*Rezultatele obtinute au fost în mod evident inferioare ambitiilor afisate*” a afirmat Romano Prodi, considerând Tratatul de la Nisa un acord „*imperfect si insuficient*”. De asemenea, comisarul european responsabil pentru

problemele institutionale, Michel Barnier, a considerat ca la Nisa pragmatismul a fost surclasat de ambitii particulare si ca interesul primordial a fost mai degraba „*cum sa se blocheze*” si nu „*cum sa se decida*”.

Majoritatea „vocilor” **Parlamentului European** considera ca progresul realizat la Nisa este unul aparent si reprovocaza sefilor de state si de guverne ca s-au lasat ghidati de interese nationale pe termen scurt, mai degraba decât de interesele pe termen lung ale Uniunii. S-a sugerat chiar angajarea într-un nou proces de reforma institutionala si neratificarea Tratatului de la Nisa. Nicole Fontaine, în calitate de presedinta a Parlamentului European, a estimat rezultatele Consiliului de la Nisa ca fiind „*partial satisfacatoare în termeni de eficacitate*” si a condamnat tendinta de renationalizare a spiritelor si a practicilor. Nemulțumirea afisata a vizat mai ales rezultatele obtinute în materie de luare a deciziilor prin majoritate calificata.

Presedintia **Consiliului European**, contrar pozitiiilor reprezentantilor celorlalte institutii europene, apara rezultatele Consiliului de la Nisa si considera ca s-au realizat progrese semnificative. Hubert Védrine, ministrul francez al afacerilor externe, afirma ca la Nisa s-a realizat un „*compromis creator între cei cincisprezece, care a fost însa ocultat de o eroare colectiva de apreciere din partea presei*”.⁵

Statele pentru care bilantul de la Nisa s-a dovedit a fi unul **pozitiv** au fost în special **tarile candidate**. Acestea au primit cu entuziasm rezultatele si s-au declarat satisfacute de consecintele noului Tratat. Dintre statele membre, Franta si Olanda au catalogat rezultatele de la Nisa ca un pas înainte pentru constructia europeana. De asemenea, doua dintre statele membre care nu apartin grupului de membri fondatori – Spania si Austria – s-au numarat printre asa-numitele „câstigatoare” în urma *summit*-ului din decembrie 2000.

Între statele membre care au catalogat consecintele deciziilor de la Nisa ca pe un **dezavantaj** s-au numarat în special statele mici (Belgia, Suedia). Atât primul-ministru belgian, Guy Verhofstadt, cât si acela suedez, Göran Persson, au afirmat ca interesele statelor mici au fost într-o masura semnificativa ignorate si ca europenii sunt departe de a avea o Uniune autentic democratica. Pe de alta parte, reactia oficialilor italieni face sa transpara aceeasi nemulțumire generata de faptul ca „responsabili” reformei au fost mult prea preocupati de apararea intereselor nationale, fara a se lasa ghidati de o viziune cu adevarat europeana.

⁵ În capitolul 6 este prezentat un tablou detaliat al reflectarii în mass-media a consecintelor procesului de reforma institutionala, ca si a diverselor reactii la scenariile de reforma politica.

CAPITOLUL 2

Metode ale integrării. Scenarii privind viitorul politic al Uniunii Europene

Motto:

„Nu separ Franța de restul Europei. Ca mulți alți oameni stimulați de spiritul, ideile și valorile europene, îmi doresc o Europă unită. Cu toate acestea, sunt atașat națiunii mele. Construim Europa fără a neglija construcția la nivel național a Franței sau a oricărui stat european. Aceasta este opțiunea mea politică.” (Jacques Chirac)

Încă de la începuturile Comunităților Europene, au existat mai multe viziuni asupra modului în care va arăta Europa unită: o structură interguvernamentală, în care statele membre cedează din suveranitate doar în anumite chestiuni, punctuale, sau una de tip federal, un fel de “State Unite ale Europei”, după modelul Statelor Unite ale Americii. Timp de cincizeci de ani, Comunitățile și, mai apoi, Uniunea au funcționat pe principiul interguvernamental, constituind, din punctul de vedere al dreptului internațional, stricto sensu, un ansamblu de organizații regionale. În perspectiva extinderii Uniunii Europene de la 15 la 27 de state membre, ca și pe fundalul dificultăților constatate în prezent – o Uniune careia i se reproșează un anumit deficit democratic, lipsa de transparență și de comunicare cu cetățenii, o anumită lentoare procedurală și chiar unele blocaje – s-a pus din ce în ce mai acut problema lansării unei dezbateri oficiale cu privire la viitoarea arhitectură a Uniunii Europene. Este ceea ce s-a întâmplat după *summit*-ul de la Nisa, când s-a lansat în mod oficial, în martie 2001, dezbaterea privitoare la viitorul Europei.

*

* *

Un număr de personalități și-au exprimat punctele de vedere cu privire la acest subiect în cadrul dezbaterii menționate, chiar înainte de lansarea oficială a acesteia. Oricât de diferite ar fi contribuțiile lor, toate subliniază un

fapt, și anume acela că dezbaterile referitoare la viitorul Europei va ține dincolo de cele patru teme la care se referă în mod explicit Tratatul de la Nisa⁶. Aceste teme sunt văzute într-un context mai larg, al unei ample reforme a Uniunii, majoritatea abordărilor subliniind necesitatea reformării actualelor instituții comunitare, a instituirii unui cadru instituțional și legal mai adecvat, eventual prin adoptarea unei legi fundamentale.

Cuplul franco-german – o „Europa cu mai multe viteze”

Pentru multă vreme, motorul construcției europene a fost „cuplul franco-german”⁷. Astăzi, sunt voci care susțin că această cooperare nu mai manifestă aceeași eficiență.

În discursul pronunțat la Universitatea Humboldt din Berlin, ministrul german de externe, Joschka Fischer, a afirmat că Europa trebuie să adopte un guvern central mai puternic pentru a putea instaura un cadru instituțional viabil în vederea extinderii cu încă 13 noi state membre. Fischer a mai spus că extinderea Uniunii va depinde de o cooperare mai strânsă între Franța și Germania, avertizând asupra faptului că largirea ar putea fi în mod ireversibil să excedă instituțiile actuale ale Uniunii, care au fost create pentru cei șase membri originari. Incluziunea a 13 noi membri ar putea conduce la „crize severe”. „Un lucru e sigur. Fără cea mai strânsă cooperare franco-germană, nici un proiect al unei Europe viitoare nu va reuși”, spune Fischer.

Și președintele francez, Jacques Chirac, în discursul său pronunțat în fața Parlamentului german, în iunie 2000, subliniază necesitatea continuării colaborării cuplului franco-german, a implicării hotărâte în extinderea Uniunii.

Viziunile franceza și germana sunt apropiate și în chestiunea creării unei așa-zise „Europe cu mai multe viteze” (sau „Europa cu două viteze” în alte variante), în perspectiva unei Uniuni cu mai mult de douăzeci de membri.

În opinia lui Joschka Fischer, țările care ar dori să acorde Uniunii Europene puteri politice sporite, cedând din suveranitate, ar putea constitui un „centru de gravitație”, dar acest grup ar trebui să rămână deschis tuturor membrilor Uniunii. El a mai vorbit despre o posibilă *avangarda* a Uniunii, care nu ar forma neapărat un grup exclusivist: astfel, îi menționează în această structură pe cei șase membri fondatori ai Comunităților Europene, plus Spania și, eventual, Grecia și Portugalia.

⁶ A se vedea Introducerea.

⁷ Președintele François Mitterand și cancelarul Helmut Kohl au jucat un rol decisiv în introducerea unei monede unice ca și catalizator al pietei unice.

Discursul lui Fischer poate fi considerat un ecou la propunerile fostului presedinte al Comisiei Europene, Jacques Delors, vizând constituirea unui “nucleu dur” al uniunii politice.

Si Gerhard Schroeder sprijina aceasta idee si cheama la “flexibilitate”, ceea ce s-ar traduce prin posibilitatea ca anumite tari sa treaca la o integrare mai rapida decât altele.

Franta este si ea apropiata acestei idei: premierul francez Lionel Jospin, preluând presedintia Uniunii Europene în iulie 2000, sprijina idealul unei “Europe cu geometrie variabila”, în interiorul careia unele state membre ar putea dezvolta o cooperare mai strânsa în anumite domenii. Aceasta pune problema pozitionarii viitoarelor noi state membre într-o Uniune extinsa. La rândul sau, presedintele francez, Jacques Chirac, adresându-se Bundestag-ului în iunie 2000, a propus un guvern mai puternic al Uniunii, având eventual o constitutie proprie si cu o mai rapida integrare a unui nucleu de tari în Uniunea Europeana – cu alte cuvinte “o Europa cu doua viteze”.

Riscul acestei **metode** a constructiei europene este ca tari precum Marea Britanie sau tarile scandinave, ramase în afara zonei Euro, ori noi tari membre ale Uniunii sa se simta îndepartate de la procesul de luare a deciziilor prin aplicarea metodei amintite.

„Modele” ale constructiei europene. Reactii oficiale

Daca Franta si Germania au pozitii similare cu privire la *metoda* viitoarei constructii europene, viziunile lor sunt total diferite în chestiunea arhitecturii institutionale si constitutionale a Uniunii, în special cu privire la modul în care se vor împarti responsabilitatile la nivel national si, respectiv, supra-national sau federal. Astfel, putem spune ca pozitia oficiala franceza este mai degraba una *inter-guvernamentala*, favorabila *statu-quo*-ului, în timp ce pozitia germana este una clasic *federalista*.

În *viziunea federalista*, deja consacrata ca „modelul german”, dar de asemenea împartasita de tari membre precum Belgia, Uniunea Europeana evolueaza spre o entitate suprastatala, cu un parlament, guvern si poate chiar un presedinte.

Astfel, Joschka Fischer, în discursul deja mentionat⁸, propune transformarea Parlamentului European într-o structura bi-camerala cu puteri sporite si chiar alegerea unui presedinte al Uniunii Europene prin vot popular. Parlamentul European va comporta în noua configuratie doua Camere pentru a reprezenta Europa natiunilor si cea a cetatenilor. Una din

⁸ Discursul din 12 mai 2000, pronuntat la Universitatea Humboldt din Berlin: De la confederatie la federatie – puncte de vedere privind finalitatea integrarii europene.

adunari ar fi compusa din alesi apartinând în acelasi timp parlamentelor nationale; cealalta, desemnata prin sufragiu universal, ar fi un soi de Senat, având fie un numar de reprezentanti egal pentru toate tarile membre, fie un numar proportional taliei acestora. Idei asemanatoare, exprimate de catre britanici de aceasta data, se refera la o a doua Camera care sa includa reprezentanti ai parlamentelor nationale.

Fischer mai considera ca un prim pas catre o Europa federala ar fi o cooperare mai strânsa între tarile zonei Euro, în special în domeniul politicilor economice. El mai adauga, de asemenea, ca, desi viziunea sa ar necesita eventual o Constitutie si alegeri directe pentru un guvern european, o Europa federala nu ar trebui sa însemne abandonarea statului-natiune. “Chiar si în cazul modelului federal absolut, statul-natiune, cu traditiile sale culturale si democratice, ar fi de neînlocuit pentru a putea avea o uniune de cetateni si state cu legitimitate publica”, mai spune el.

O alta sugestie care transpare din discursul lui Fischer este si aceea ca, în cazul în care o majoritate a statelor Uniunii Europene nu ar cadea de acord asupra crearii unei Federatii Europene, un nucleu mai mic de state eurofile sa preia aceasta initiativa.

În ceea ce priveste formula executiva a Uniunii, ramâne deschisa alegerea între doua formule: fie Consiliul European se transforma într-un guvern, fie se trece, pe baza structurii actuale a Comisiei, la alegerea directa a unui presedinte dotat cu vaste puteri executive.

Asemanatoare este si viziunea lui Gerhard Schroeder. Totusi, cancelarul german își nuanteaza opiniile cu prilejul unui interviu acordat înaintea *summit*-ului european de la Göteborg. Astfel, Schroeder se distanteaza de pozitia partidului sau, Partidul Social-Democrat German (SPD), aceea de a adopta modelul unui guvern federal, dupa *modelul federal german*. Propunerile SPD-ului⁹ au provocat critici din partea unora din tarile membre, printre care Franta si Regatul Unit. Criticile au vizat mai ales faptul ca s-ar propune aplicarea *modelului constitutional german* la nivelul întregii Europe.

Oamenii politici germani sunt de asemenea favorabili introducerii unui impozit la nivel european pentru suplimentarea bugetului Uniunii (Hans Eichel, ministru german de finante).

Inter-guvernamentalistii, reprezentati în special de tari precum Franta si Marea Britanie, resping curbele excesive ale suveranitatii nationale, desi

⁹ Propunerile sunt exprimate în documentul Leitantrag: Verantwortung für Europa/Keynote proposal: Responsibility for Europe, urmând a fi supuse dezbaterii la conferinta partidului din noiembrie 2001.

multi dintre ei sunt gata sa ia în considerare modelul federalist în anumite arii de competenta.

Astfel, Jacques Chirac se declara în mod categoric împotriva crearii unui super-stat european: „Nici voi, nici noi nu avem în vedere constructia unui super-stat european care s-ar substitui statelor noastre natiune si ar marca astfel sfârșitul existentei lor ca actori ai vietii internationale”¹⁰. Chirac insista asupra faptului ca exista deja elemente ale unei suveranitati comune care ar trebui pastrate si nu neaparat extinse: Banca Centrala Europeana, Curtea Europeana de Justitie sau votul prin majoritate calificata.

La rândul sau, Tony Blair se pronunta pentru o „Europa a natiunilor libere, independente si suverane” care ar fi „o combinatie unica de puteri inter-guvernamentale si supra-nationale”. Europa poate sa devina o super-putere, dar nu trebuie sa devina un super-stat. Ea poate „sa proiecteze o putere colectiva” gratie unei cooperari tot mai strânse între membrii ei. Partizan al unei clarificari a repartitiei competentelor, Blair propune adoptarea unei carte care ar urma sa fie un document politic si nu unul juridic. De asemenea, pentru a se veghea la respectarea marilor principii, primul-ministru britanic se pronunta în favoarea bi-cameralismului, la nivelul Parlamentului European, cu o Camera superioara formata din alesi nationali ai tarilor membre.

Interesul national tinde sa se manifeste mai acut în special în chestiunile de ordin financiar. De exemplu, federalista Germanie sprijina o partiala „re-nationalizare” a costisitorului ajutor pentru dezvoltare (*development aid*) al Uniunii si a subventiilor agricole. Ideea a întâmpinat rezistenta unor tari cu o viziune mai putin sau deloc federalista, cum ar fi Franta, cel mai mare beneficiar al subventiilor catre agricultori din Uniunea Europeana.

Exista si *pozitii intermediare* sau *neutre* cu privire la viitoarea arhitectura europeana: într-un discurs referitor la viitorul Europei, încercând sa-si pastreze o pozitie de neutralitate, bratul executiv central al Uniunii, Romano Prodi, s-a descris pe sine, în mod explicit, ca fiind *nici federalist, nici inter-guvernamentalist*.

¹⁰ Discursul lui Jacques Chirac în fata Bundestag-ului, 27 iunie 2000, *Notre Europe*.

CAPITOLUL 3

Puncte de vedere ale grupurilor de reflecție și ale mediilor academice

În ianuarie 2000, cotidianul francez *Le Monde* publica sub un titlu relevant un interviu cu fostul președinte al Comisiei Europene, Jacques Delors – Jacques Delors critique la stratégie d'élargissement de l'Union. Evenimentul care provoacă însă o serie de reacții și opinii la nivel politic este discursul lui Joschka Fischer la Universitatea Humboldt din Berlin, De la confederație la federație – puncte de vedere privind finalitatea integrării europene. Punctul de plecare a tuturor analizelor are ca fundament caracterul prevalent al **ideii extinderii ca imperativ istoric**, care trebuie să ghideze evoluția, în plan politic, a Uniunii Europene. Pe fundalul acestui imperativ istoric, este evidentă necesitatea introducerii unei anumite flexibilități în arhitectura europeană.

Caracterul pragmatic al acestui element al flexibilității este identificat, în cadrul unora dintre punctele de vedere exprimate, la nivelul eficientizării practicii *cooperărilor întarite* prin reforma realizată în urma Consiliului de la Nisa. Pe de altă parte, obiectivul flexibilității a fost corelat cu necesitatea instituționalizării așa-numitei *avangarde deschise*. Sustinătorii modelului *avangardei* pornesc de la premisa că integrarea europeană nu mai poate păstra ca unic punct de reper **metoda Monnet – Schuman**, a cărei viabilitate începe să fie contestată în raport cu noile exigente impuse de Tratatul de la Maastricht, Amsterdam și, ulterior, Nisa. Prin urmare, sunt voci care afirmă că o Europă care se confruntă cu provocarea extinderii ar trebui să-și asume și **dimensiunea federală**, fapt ce impune o clarificare a funcționării instituțiilor europene și identificarea acelei formule a legitimității democratice de care are nevoie un eventual «*act refondator*».

Scopul elaborării acestui capitol este acela de a completa tabloul principalelor puncte de vedere privind viitorul politic al Uniunii Europene. La prezentarea succintă a scenariului de reorganizare politică propus de Jacques Delors va fi adăugată sinteza câtorva reacții ale reprezentanților mediului academic. Unele dintre aceste intervenții sunt rezultatul unui simpozion organizat de Centrul Robert Schuman pentru Studii Avansate

(European University Institute - Florenta) si Catedra Jean Monnet de la Harvard Law School – What Kind of Constitution for What Kind of Polity? Responses to Joschka Fischer. Articolele selectionate sunt, de fapt, incursiuni teoretice în sfera conceptelor care fundamenteaza optiunile politice prezentate în capitolul anterior.

O viziune de ansamblu asupra modelelor si scenariilor prezentate aduce în prim-plan o anumita tipologizare a optiunilor politice exprimate.

1. O prima categorie, nu foarte bine definita si reprezentata, este aceea a partizanilor *statu-quo*-ului, care resping ideea «**Europei cu mai multe viteze**» si nu considera mecanismul *cooperarilor întarite* ca detinator al acelui element de suplete pe care îl reclama o mai buna functionare a Europei unite. Cu riscul de a opera o generalizare fortata vom identifica aceasta pozitie ca *modelul britanic*. Refuzul perspectivei «Europei cu mai multe viteze», asa cum apare într-un articol semnat Tony Blair si Göran Persson¹¹ nu trebuie totusi identificat cu imobilismul.
2. O alta categorie este reprezentata de cei care considera necesara o ruptura temporara la nivelul unitatii arhitecturii comunitare, de natura sa permita statelor care vor sa avanseze într-un ritm distinct sa se elibereze de constrângerea de a se alinia celorlalte state. Acest punct de vedere este sustinut de promotorii ideii *cooperarilor întarite*, dar numai o parte din reprezentantii acestei categorii propun scenarii mai detaliate privind organizarea institutiilor viitoare Europe (J. Delors, J. Fischer, Bayrou, Cohn-Bendit, Juppé, Toubon).
3. Mediatoare între cele doua categorii este clasa sefilor de stat si de guvern care iau o pozitie în legatura cu acest subiect (J. Chirac, G. Amato, G. Schroeder si cei trei prim-ministri ai tarilor Benelux-ului). Ei abordeaza în special teme precum viitoarea Constitutie, insistând asupra ideilor de *prudenta si echilibru* la nivelul structurarii institutionale a Uniunii, de natura sa evite divizarea durabila a Europei.

Jacques Delors porneste de la premisa ca o Europa extinsa la 27 sau 30 de membri nu va putea sa-si conserve coeziunea fara a fi expusa riscului „diluarii” proiectului european. Pentru a se evita aceasta perspectiva el sugereaza operarea unei distinctii clare între o Uniune fundamentata geopolitic si *avangarda deschisa*, organizata sub forma unei federatii de

¹¹ Tony Blair si Göran Persson, Reaching out to all of Europe, *Financial Times*, 21 septembrie 2000.

state-natiuni. Institutiile acestei federatii vor fi organizate printr-un tratat *ad-hoc*, obiectivul primordial fiind acela al alaturarii Uniunii Europene la federatie.

La baza acestei federatii va sta deci un tratat încheiat între statele membre si nu o Constitutie. Uniunea ar fi asadar un spatiu de libera circulatie (cele patru libertati), impunând reglementari de natura sa evite o concurenta destructiva si având politici comune, indispensabile pentru a asigura convergenta între state si regiuni.

Federatia ar fi centrata în special pe afirmarea unei capacitati politice: UEM, actiuni comune în spatiul politicii externe si de aparare, al securitatii si justitiei, la nivelul implicarii cetatenilor în desavârsirea proiectului politic etc.

În ceea ce priveste organizarea institutionala a acestei structuri federative, Delors considera necesara pastrarea *specificitatii europene*, ceea ce înseamna **o repartizare a competentelor la nivel federal care sa permita conservarea factorului national**. Este, asadar, evidenta o oarecare „fidelitate” în raport cu *metoda comunitara*, considerata a fi capabila sa pastreze aceasta specificitate, chiar daca alternativa propusa mentine un element de ambiguitate la nivelul separatiei între puterile legislativa si executiva. Atât Uniunea, cât si federatia ar avea la baza clasicul „triunghi institutional”, la care s-ar adauga un Consiliu al Afacerilor Generale cu caracter semi-permanent, distinct de Consiliul Afacerilor Externe. De asemenea, este sugerata implicarea Comisiei în probleme politice non-legislative.

Vom insista asupra câtorva detalii concrete privind functionarea institutiilor Uniunii si ale federatiei. Comisia si Curtea de Justitie sunt comune atât Uniunii, cât si federatiei, cea dintâi având un rol prioritar la nivelul Uniunii. În acest context, se preconizeaza ca presedintele Comisiei sa fie, într-o anumita etapa a punerii în practica a acestui proiect, ales ca sef al executivului european. Consiliul de Ministri al federatiei va fi distinct de acela al Uniunii. Mandatul presedintelui Consiliului de Ministri al Uniunii va fi de doi ani si jumătate, pe când federatia va pastra presedintiile semestriale, alegând pentru doi ani si jumătate un presedinte însărcinat cu afacerile externe. Federatia va avea, de asemenea, un Parlament distinct de cel al Uniunii, constituit fie din parlamentari europeni si nationali din statele membre, fie structurat în doua Camere. Federatia va trebui sa ia o decizie cu privire la modul în care va fi reprezentata în cadrul Uniunii (locuri în Consiliu, numarul de comisari) si va putea extinde aplicarea mecanismului *cooperarilor întarite* si în cazul statelor membre ale Uniunii, exterioare federatiei.

Procesul de care depinde concretizarea scenariului propus de Jacques Delors va putea fi lansat la initiativa unui grup de state (eventual cele sase state fondatoare), aderarea celorlalte tari care doresc si sunt capabile sa se alature federatiei fiind, evident, posibila.

Dezbaterea privind organizarea Europei extinse a fost mai putin fecunda în rândul autoritatilor britanice. Articolul co-semnat Tony Blair si Göran Persson – Reaching out to all of Europe¹² – si discursul pronuntat de primul-ministru al Marii Britanii la Varsovia în octombrie 2000 ar putea contribui totusi la detasarea câtorva „idei britanice”.

Blair se opune ideii *avangardei*, sustine triumphiul institutional si propune reforme ca: adoptarea de catre Consiliu a unui program legislativ si politic (sub forma unei agende anuale) si crearea unei a doua Camere de parlamentari nationali, însărcinati sa vegheze asupra respectarii Cartei competentelor („Declaratia de Principii”).

Aceste puncte de vedere sunt inspirate într-o masura semnificativa de tipurile de analize si reflectii¹³ propuse de *think-tank*-urile britanice. Desi se opun ideii *avangardei*, opiniile britanice nu exclud perspectiva unor *cooperari întarite* între state. Europa trebuie sa fie capabila sa creeze cadrul unei „cooperari competitive” între state si sa reduca diferentele de ritm generate de eterogenitatea Europei extinse.

La nivelul organizarii institutiilor, cele doua analize amintite promoveaza ideea unui **Consiliu** mai activ care trebuie sa se reuneasca la fiecare doua luni. Tony Blair propune ca una dintre atributiile acestuia sa fie stabilirea agendei Uniunii Europene, într-un mod similar aceluia în care guvernele își întâmpina electoratul, stabilind agenda pentru anii viitori. Presedintia acestuia este repartizata colegial pentru fiecare pilon si mandatul este de doi ani. Numarul de Consilii specializate este redus la trei (finante si economie, afaceri externe si aparare, justitie si afaceri interne). Celelalte structuri se transforma fie în Comitete, fie în grupuri de lucru temporare ne-sectoriale. Secretarul general al Consiliului European își va mentine rolul în dezvoltarea politicii externe si de aparare.

Comisiei îi revin responsabilitati strict tehnice: de arbitraj la nivelul pietei interne, de gestionare a raporturilor de cooperare întarita, de negociator tehnic al extinderilor. Sectoarele PESC, UEM si JAI revin vice-presedintilor independenti care fac parte din structurile specializate ale

¹² Idem 11.

¹³ Doua dintre aceste lucrari merita amintite: Charles Grant, EU 2010: An Optimistic Vision of the Future, Center for European Reform, octombrie 2000 si Mark Leonard, Network Europe: A New Case for Europe, 1999.

Comisiei si care nu sunt responsabili în fata Parlamentului (în perspectiva lui Charles Grant). De celelalte sectoare se vor ocupa grupuri de lucru *ad-hoc*. C. Grant propune ca alegerea comisarilor nationali sa aiba loc în fiecare tara, Presedintele Comisiei urmând sa fie ales de catre Consiliu. Din postura de membru al Consiliului European, Presedintele Comisiei ar trebui sa fie implicat în stabilirea agendei Uniunii Europene, înaintând o propunere sefilor de guverne pentru ca aceasta sa fie dezbatuta si adoptata.

Funcțiile **Parlamentului** se confrunta cu o rasturnare la nivelul importantei acestora: functia de *control democratic* a Parlamentului este preeminenta în raport cu *functia legislativa*. Alegerile pentru Parlament nu vor mai avea loc simultan, ci vor fi cuplate cu alegerile nationale. Pentru Grant este utila orientarea catre un Parlament mixt (50% - parlamentari nationali), având structuri sau grupuri de lucru specializate. Structura **Parlamentului European** se afla în atentia guvernului Marii Britanii, care opteaza pentru ideea crearii unei a doua Camere, incluzând reprezentanti ai parlamentelor nationale, pentru mentinerea balantei dintre responsabilitatile Uniunii Europene si cele ale statelor membre. În viziunea britanica, sub-structura nou creata nu se va implica în negocierile curente. Activitatea sa va consta în asigurarea suportului în implementarea „Declaratiei de Principii”, revizuirea lucrarilor Uniunii în raport cu prevederile Declaratiei si supravegherea, la nivel european, a politicii externe si de securitate comuna.

La nivelul procesului de luare a deciziilor, cea de-a doua Camera a Parlamentului se va ocupa de redistribuirea voturilor în Consiliu si stabilirea numarului membrilor Comisiei.

De asemenea, Grant propune crearea unui „Înalt Consiliu al Subsidiaritatii” alcatuit din fosti responsabili politici, iar M. Leonard sugereaza înlocuirea Conferintelor Inter-guvernamentale cu reuniuni specializate ale Consiliului, asa-numite „*summit-uri ale reformei*”.

Analizele celor doi autori britanici sunt consacrate într-o mare masura aspectului legitimitatii democratice. Grant accentueaza problema lizibilitatii Tratatelor, abordeaza aspectul elaborarii unei Carte a Drepturilor Fundamentale, invocabila la nivel national.

O alta abordare este aceea a lui **Charles Leben**¹⁴, care se concentreaza în articolul sau – Federatie de state-natiuni sau stat federal? –

¹⁴ Charles Leben, Fédération d'Etats-Nations ou Etat fédéral?, în What Kind of Constitution for What Kind of Polity? Responses to Joschka Fischer, ed. Christian Joerges, Yves Mény, J. H. H. Weiler. Charles Leben este profesor la Universitatea Panthéon-Assas si co-director la Institut des Hautes Etudes Internationales din Paris.

pe problemele legate de teoria statului care stau la baza reflectiei lui Fischer. În perspectiva lui Leben, esenta discursului lui Fischer poate fi formulata ca o întrebare pe care seful diplomatiei germane si-o adreseaza siesi si celorlalti parteneri ai Uniunii: care este modalitatea de a face institutiile comunitare mai simple si transparente, mai democratice si mai „primitoare” pentru statele candidate, mai eficiente în cazul unei structuri de 30 decât a uneia de 15 membri, permitând progresul pe calea integrarii si mentinând totodata statele-natiune?

Pentru Fischer solutia este relativ simpla si consta în evolutia de la stadiul actual al Uniunii, acela de **Confederatie**, la un stadiu superior, al **Federatiei**, ale carei caracteristici Leben își propune sa le examineze. Pe de alta parte, cercetatorul francez considera necesara analizarea surselor sau motivelor principalelor disfunctii care apar în cadrul Uniunii. Ratiunea prima rezida în contradictia generata de logica dubla, care, de la originile Europei comunitare, a guvernat functionarea celor trei Comunitati: **logica inter-guvernamentala (inter-statala)**, conform careia singura legitimitate care conteaza este aceea a statelor si a egalitatii lor suverane si, pe de alta parte, **logica supra-nationala (o logica a integrarii)**, care fundamenteaza modul de functionare a Comisiei, autoritatea comunitara a acesteia si Consiliului, utilitatea crearii Curtii de Justitie etc. Din contradictia dintre caracteristicile supra-nationale si acelea statale iau nastere si criticile legate de opacitatea luarii deciziilor si de deficitul democratic. Solutia, operabila în plan logic, dar greu aplicabila în plan politic, este constituirea unui stat federal, care permite depasirea antagonismului celor doua logici: un Parlament dotat cu adevarate puteri legislative, un executiv responsabil, institutii judiciare independente si impartiale bazate pe o Constitutie si pe o Carta a drepturilor omului. Ostilitatea manifestata fata de conceptul statului federal (*Bundestaat*) aduce în prim plan, printr-un artificiu teoretic, conceptul de federatie (*Föderation*).

Teoria constitutionala clasica expune caracteristicile confederatiei de state în raport cu statul federal. Care este însa diferenta dintre confederatie, federatie si stat federal? De la sfârșitul secolului al XIX-lea, constitutionalistii germani si francezi, pornind de la tezele lui L. Le Fur, prezinta confederatia de state ca pe o asociatie de state suverane (*Staatesbund*) care nu constituie însa un nou stat, spre deosebire de statul federal, simultan stat si federatie. „Statul federal, în baza calitatii sale de stat, posedea suveranitate” (L. Le Fur), pe când „confederatia de state este numai o

asociatie de state suverane ce nu posedea ea însasi suveranitate si, prin urmare, nici caracterul unui stat”¹⁵.

Federatia sau federatia de state-natiuni (J. Delors) ar presupune o „reglementare precisa a împartirii de competente între federatie si statele-natiune în cadrul unui tratat constitutional prin care ar trebui sa se lase în responsabilitatea federatiei domeniile de suveranitate esentiale si acele probleme care pot fi reglementate exclusiv la nivel european, în timp ce restul intra în competenta statelor-natiune”. Stadiul de trecere catre aceasta „federatie finala” este „federatia interioara”, centrul de gravitate, *avangarda* de state care reprezinta *nucleul* pefigurarii si constituirii „federatiei finale”. Spre deosebire de statele care fac parte dintr-o confederatie, statele membre ale unei federatii nu posedea suveranitate în sensul dreptului international.

La capatul acestei incursiuni teoretice centrata pe conceptele de federatie, confederatie, stat federal, suveranitate si state natiune, Charles Leben revine la problema initiala, prezentând ca solutie teoretica o doctrina recenta, inspirata de perspectiva lui Carl Schmitt¹⁶ asupra „pactului federativ”. Punctul central al teoriei pactului federativ îl reprezinta faptul ca, odata constituita o federatie, aceasta nu conduce la disparitia unitatii politice a statelor sale membre. Altfel spus, nu are loc o fuziune a unitatilor politice constituente, o absorbire a statelor de catre federatie.

Interesul politic al unei astfel de constructii este, evident, eliminarea tuturor contradictiilor: mai mult decât o confederatie (din care nu se pastreaza decât constituirea pe baza unui tratat si mentinerea suveranitatii statelor membre), mai putin decât un stat federal (pentru cât timp însa, având în vedere necesitatea unui continuu transfer de competente?), federatia, conform doctrinei lui Schmitt, ar putea fi la fel de puternica si eficienta ca si un stat federal, mentinând cu strictete personalitatea si suveranitatea membrilor sai.

Ideea convertirii acestui artificiu teoretic în practica este privita cu scepticism pâna si de promotorul ei, care considera ca o astfel de sinteza de tip hegelian a unor contrarii greu de conciliat ridica o problema similara aceleia a parabolicei „cuadraturi a cercului”.

Hellen Wallace, director al Institutului European din Florenta, analizeaza reactia Marii Britanii în legatura cu reforma Uniunii Europene¹⁷.

¹⁵ L. Le Fur, *Etat fédéral et Confédération d'Etats*, pp. 498, 590.

¹⁶ Carl Schmitt, *Théorie de la constitution* (*Théorie constitutionnelle de la Fédération*).

¹⁷ Comentariul este publicat în culegerea „Jean Monnet Working Paper”, realizata la Harvard Law School si Cambridge University, ca si în *What Kind of Constitution for What Kind of Polity? Responses to Joschka Fischer*, ed. Christian Joerges, Yves Mény, J. H. H. Weiler.

Autoarea își propune să treacă în revistă aspecte legate de poziția complexă a Regatului Unit în cadrul Uniunii Europene, viziunea sa privind federalismul, evoluțiile politicilor europene și principiul *cooperării întărite*.

Cercetatoarea britanică considera că temerile Regatului Unit de a fi exclus din cercul statelor care detin o poziție fundamentală pe scena europeană sunt fondate, deoarece s-a observat că, de-a lungul ultimilor ani, oricare ar fi fost obiectivele britanice, nu au fost foarte serios luate în considerare de celelalte țări membre ale Uniunii. Ca rezultat, Marea Britanie a jucat un rol important în domeniile în care a fost dispusă să se implice, dar în cazurile în care a avut obiective, rolul său a rămas nul¹⁸.

Marea Britanie manifestă rezerve față de extinderea și procesul de reformă ale Uniunii Europene. Dicotomia „*leader/follower*” definește atitudinea guvernului britanic, conducând la concluzia că, în unele domenii, Marea Britanie nu este un *leader*, ci pur și simplu acceptă ca atare anumite decizii.

Autoarea redă disputa privind federalismul, comentând observația lui Joschka Fischer conform căreia britanicii considera că federalismul este un „concept greu digerabil”, susținând necesitatea reformulării acestei sintagme. Astfel, în ceea ce privește construcția statală, este sesizată viziunea diferită a britanicilor de aceea germană. Probabil în mod eronat, federalismul este perceput ca o modalitate ierarhică de organizare a puterilor, pornind de la nivelul superior. Experiența britanică are în vedere evoluția organică a relațiilor stabilite între diferite niveluri ale guvernării. Din aceeași perspectivă, dimensiunea constituțională se definește atât prin progresul în practică, precum și la nivelul adoptării de către Parlament a actelor legislative; nu poate fi însă vorba de adoptarea unor documente constituționale favorabile.

Una din chestiunile pe care Marea Britanie le susține este extinderea politicii Uniunii Europene în cazul unui număr semnificativ de domenii ale politicilor. Acestea sunt:

Regularizarea pieței și politicile de frontieră

Piata unică este considerată de către britanici fundament al edificiului european, atât pentru țările membre actuale, cât și pentru viitorii membri ai Uniunii Europene. Factorii de decizie sunt în favoarea consolidării politicilor de frontieră, definite ca reprezentând „încununarea” Pieței Unice Europene.

Noua Economie Europeană

¹⁸ Un exemplu relevant în acest sens este Uniunea Economică și Monetară.

Strategia adoptata la Consiliul European de la Lisabona cuprinde trei aspecte. Este vorba, în primul rând, de încurajarea inițiativelor locale și naționale, fără ca procesul să fie standardizat. În al doilea rând, Noua Economie Mondială este o formulă elastică, prin care se permite admiterea timpurie a țărilor candidate. În al treilea rând, ea depinde de un mod instituțional de guvernare de tipul „*seminar style*” și nu de decizii explicite legate de distribuția competențelor la nivelul politicilor.

✍️ Uniunea Economică și Monetară

UEM rămâne „calcâiul lui Achile” în politica europeană de guvernare. Deși o parte din membrii Cabinetului britanic sunt de acord cu introducerea în circulație a monedei unice, din motive politice, guvernul nu dorește să supună acest aspect deciziei electoratului.

✍️ Politica externă și de securitate

Marea Britanie este unul dintre promotorii creării unei politici externe și de securitate comune. Oficialii britanici manifestă îngrijorare față de gradul în care anumite țări membre sau candidate vor fi capabile să furnizeze resursele necesare pentru atingerea scopurilor propuse la Consiliul European de la Helsinki. În contextul NATO, Marea Britanie este familiarizată cu dimensiunea „supra-naționalismului”.

✍️ Justiție și afaceri interne

În acest domeniu, reprezentanții britanici manifestă o rezistență puternică în fața eforturilor de regularizare a politicii de integrare, în special în ceea ce privește controlul frontierelor. Există însă probabilitatea ca Marea Britanie să susțină intensificarea măsurilor colective ale Uniunii Europene.

✍️ Politica bugetară a Uniunii Europene

În Marea Britanie, acest subiect rămâne controversat. Dacă se pune problema creării unui buget orientat spre susținerea responsabilităților colective ale Uniunii Europene, atunci ar fi necesară creșterea rolului financiar în zona responsabilităților externe.

De asemenea, cercetătoarea supune atenției poziția britanică față de importanța principiului *cooperării întărite*. Conform opiniei britanice, acest principiu poate conferi flexibilitate procesului de extindere, exigentă pe care britanicii o solicită și în cazul Uniunii Economice și Monetare. Motivul care ar conduce la constituirea grupului nucleului dur este lipsa de eficiență a Uniunii Europene, ca urmare a procesului de extindere. Ar fi deci aceasta o tactică de management? Pe de altă parte, este ridicată, într-o manieră retorică, următoarea problemă: este necesară instituirea acestei structuri sau

este suficient ca anumite sarcini sa fie îndeplinite de o serie de reprezentanti în numele tuturor statelor membre?¹⁹.

Concluzia textului reflecta incoerenta viziunii britanice asupra noii constructii a Uniunii Europene, fapt sugerat si de persistenta discordantei dintre opinia partidului de guvernământ si fortele din opozitie. Atitudinea anterioara a Marii Britanii, aceea de expectativa („*wait and see*”), denota reticenta la nivelul deciziei si al angajarii concrete. În ceea ce priveste metodele si formele integrării, britanicii dovedesc o mai mare deschidere, mentinând totodata intacta preferinta pentru dezvoltarea organica, aceleia constitutionale.

Referitor la principiul subsidiaritatii, se asteapta ca parerile pro si contra sa fie mai nuanțate si ca Marea Britanie sa coopereze cu parteneri din Uniunea Europeana. Chiar si în conditiile în care guvernul britanic își mentine nervozitatea cu privire la Uniunea Economica si Monetara, este asteptata contributia sa în domeniul evolutiei unor politici europene.

Cu toate acestea, autoexcluderea din Uniunea Politica si Monetara, alaturi de constrângerile impuse de politicile interne conduc la un handicap al executivului britanic în raport cu alte guverne ale Uniunii Europene. Acest dezavantaj este accentuat si de pozitia mass-media, care îi sancționeaza pe oficialii britanici pentru activitatea pe care o desfasoara în domeniul afacerilor europene.

¹⁹ Un exemplu în acest sens este structura conducerii Bancii Centrale Europene, formata din 6 membri aflati la conducere în mod alternativ.

CAPITOLUL 4

Pozitii adoptate de statele membre si statele candidate în cadrul dezbaterii privind viitorul Europei

Unul din punctele esentiale ale dezbaterii privind viitorul Europei este extinderea acesteia la nivelul tuturor tarilor continentului european, fie ele state membre, fie candidate la Uniunea Europeana.

Daca în cadrul capitolelor anterioare au fost prezentate principalele propuneri cu privire la metodele si modelele constructiei europene, în cadrul sectiunii de fata ne propunem sa trecem în revista o serie de pozitii adoptate de statele membre ale Uniunii Europene, precum si de statele candidate din Europa Centrala si de Est, aflate pe drumul aderarii.

Desi Tratatul de la Nisa a identificat patru mari teme care constituie fundamentul dezbaterii (simplificarea tratatelor Uniunii Europene, statutul Cartei drepturilor fundamentale, delimitarea competentelor la nivel comunitar versus national si rolul parlamentelor nationale), un alt aspect care, dupa cum vom observa, stârnește în mare masura interesul actorilor europeni, este metodologia de desfasurare a dezbaterii privind viitorul Europei. Dezbaterile anticipeaza adoptarea Declaratiei de la Laeken²⁰, cu ocazia Consiliului European din decembrie 2001. Aceasta declaratie, al carei scop este prezentarea agendei dezbaterii cu privire la viitorul Europei, a metodelor si a derularii temporale, se va baza pe utilizarea de catre presedintia belgiana a urmatoarele surse: dezbaterile din tarile membre, contributiile Parlamentului European, ale Comisiei Europene, ale parlamentelor nationale si ale regiunilor constitutive ale Uniunii Europene.

²⁰ La initiativa premierului belgian, Guy Verhofstadt, a fost constituit „Grupul Laeken”, în vederea pregatirii Consiliului European de la Laeken din decembrie 2001 si a declaratiei care va fi adoptata cu acea ocazie. Creând aceasta structura, Guy Verhofstadt încearca sa elimine obiectiile unor state membre privind crearea unui grup de „înțelepti” - „wise men” - care va pregati Conferinta Inter-guvernamentala din 2004. „Grupul Laeken” este format din urmatorii membri: Giuliano Amato, prim-ministru italian, Jean-Luc Dehaene, ex-prim-ministru al Belgiei, Jacques Delors, ex-presedinte al Comisiei Europene, Borislav Geremek, ex-ministru polonez al afacerilor externe si David Milliband, fost însarcinat al „Departamentului de politici” al primului-ministru al Marii Britanii, în prezent parlamentar. În afara persoanelor mentionate, Guy Verhofstadt va fi asistat în întregul proces de ministrul belgian al afacerilor externe, Louis Michel.

Studiile academice reprezintă o sursă importantă, alături de informațiile colectate în urma inițierii unor contacte apropiate cu țările membre.

Discuțiile din cadrul dezbaterii abordează arhitectura instituțională a Uniunii Europene, procesul de luare a deciziilor, rolul regiunilor în cadrul Uniunii, structura tratatelor, modalitatea de finanțare a Uniunii, metoda comunitară modernă și, nu în ultimul rând, rolul dialogului social și al societății civile în funcționarea eficientă a Uniunii Europene.

Țările membre și candidate își exprimă opțiunea unele pentru modelul francez, altele pentru cel german sau pentru viziunea britanică, contribuind, prin adnotări, sugestii și comentarii, la crearea unei game variate de opinii privind viitorul Uniunii Europene.

Opțiuni ale statelor membre

Austria

Austria manifestă rezerve față de **modelul instituțional german**, fapt constatat din declarațiile sugestive ale cancelarului austriac, Wolfgang Schuessel, care își pune în gardă compatrioții cu privire la riscul transformării Uniunii Europene într-un super-stat european.

În privința modalității de derulare a discuțiilor privind viitorul Europei, Austria este în favoarea adoptării **modelului convenției**, care garantează participarea democratică la scară largă, prin implicarea cât mai multor participanți, de la reprezentanții guvernelor și parlamentelor naționale, ai Parlamentului European, până la reprezentanții mediului academic²¹.

Acest model și-a dovedit valoarea practică în elaborarea Cartei Drepturilor Fundamentale. Însă spectrul opiniilor referitoare la acest aspect rămâne diferit, deoarece, în afara Comisiei Europene, a Parlamentului European și a unora dintre statele membre, care s-au exprimat în favoarea implementării modelului convenției, există state membre care se opun acestui model.

Guvernul austriac sprijină legalizarea Cartei Drepturilor Fundamentale. De asemenea, este readusă pe firmament posibilitatea înființării Agenției Europene pentru Drepturile Omului (propunere înaintată Consiliului European de la Viena, din anul 1998), cu atribuția de a sprijini

²¹ Varietatea participanților în cadrul acestei dezbateri conferă flexibilitate structurii „corpurilor preparatorii”, care se vor ocupa de pregătirea Conferinței Inter-guvernamentale din 2004.

structurile Uniunii Europene în solutionarea aspectelor legate de drepturile omului.

Ca și în cazul altor state membre care au sesizat acest lucru, ministrul federal pentru afaceri externe al Austriei, Benita Ferrero-Waldner, afirma că există o conexiune inseparabilă între aspectele instituționale ale modului de funcționare a Uniunii Europene, politicile comunitare și gradul în care cetățenii beneficiază de acestea.

Referitor la reforma instituțională a Uniunii Europene, oficialii austrieci abordează structura Comisiei, a Consiliului European și a Parlamentului European, acordând o atenție specială procesului decizional din rețeaua instituțională europeană.

Luând în considerare rolul Comisiei în procesul legislativ, reducerea numărului membrilor acesteia nu trebuie să aibă în vedere doar îndeplinirea funcției executive a Comisei.

Este sugerată, de asemenea, creșterea puterii Parlamentului European, prin implicarea acestuia în zone de importanță extremă pentru cetățeni, cum ar fi justiția și afacerile interne, puterea forțelor de poliție.

Oficialii austrieci sunt precauți în ceea ce privește rolul parlamentelor naționale, mai precis manifestă rezerve față de înființarea celei de-a doua Camere a Parlamentului, schimbare care ar produce doar prelungirea procesului, și așa foarte extins, al adoptării deciziilor în Uniunea Europeană. Eficientizarea procesului decizional ar fi, în opinia austriacă, rezultatul unificării ocazionale a parlamentelor naționale și a celui European. În urma acestei măsuri, s-ar produce o fuziune între un proces eficient de luare a deciziilor și participarea democratică parlamentară, asigurată prin stabilirea unor comitete mixte, în care membrii parlamentelor naționale și membrii Parlamentului European vor examina împreună termenii specifici ai propunerilor legislative.

Mentținându-și o atitudine optimistă, reprezentanții austrieci susțin că, până în anul 2003, în Uniunea Europeană va fi creat un sistem de luare a deciziilor și de gestionare a crizelor civile și militare.

Memorandumul Benelux

Prin Memorandumul adoptat în comun de guvernele Belgiei, Olandei și Luxemburgului, țările semnatare își propun să vină în întâmpinarea provocărilor Uniunii Europene, răspunzând, totodată, așteptărilor cetățenilor.

În acest sens, reforma Uniunii Europene nu trebuie să fie limitată doar la nivelul instituțional, esențială fiind întărirea politicilor, aspect prevăzut și de alte state membre ale Uniunii. Astfel, este urmărită obținerea unor

rezultate concrete în sectoare ca securitatea alimentară, securitatea internă, sănătate și protecția mediului înconjurător. Protecția socială trebuie să fie întărită prin instituirea unui **model social european**.

Un al doilea aspect este crearea unei *identități mai puternice într-un context global*. Din această perspectivă, Europa va adopta o poziție din care să poată influența dezvoltarea monetară globală, comercială și economică.

Alt principiu invocat în acest document este "*construcția pe valori împartășite*". În virtutea acestuia, este necesară proclamarea Cartei Drepturilor Fundamentale și aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Gestionarea dezbaterii viitorului Europei este realizată, după cum se specifică în Memorandum, prin adoptarea unei Constituții și aplicarea principiului *cooperării întărite*.

O eventuală **Constituție a Uniunii Europene** ar prevedea:

- delimitarea responsabilităților Uniunii Europene de acelea ale statelor membre;
- aplicarea principiului subsidiarității și al proporționalității;
- simplificarea tratatelor și includerea acestora într-un tratat constituțional de bază care să cuprindă o fracțiune dedicată politicilor, cu revizuirea procedurilor specifice.

Tratatul constituțional ar include valorile Uniunii Europene și drepturile fundamentale, puterile Uniunii, prevederile construcției instituționale și regulile de adoptare a deciziilor. Acest document s-ar putea baza pe un studiu cu privire la simplificarea tratatelor realizat de Institutul European din Florența²².

Modificarea **structurii instituționale a Uniunii Europene** este o problemă la care Memorandumul Benelux propune următoarele soluții:

- întărirea și extinderea metodei comunitare;
- dezvoltarea Parlamentului European ca o instituție legislativă, cu extensie și în linia bugetară, care să exercite rolul legislativ, alături de Consiliul European;
- conferirea unei personalități legale Uniunii Europene;
- întărirea Comisiei, ale cărei responsabilități sunt stabilite prin tratate.

În legătură cu restructurarea Comisiei Europene, Memorandumul propune alegerea președintelui acesteia de către cetățenii europeni, simultan

²² Institutul European din Florența a realizat un studiu privind simplificarea tratatelor Uniunii Europene, la cererea Comisiei Europene. Documentul este un „tratament fundamental al Uniunii Europene”, cu aproximativ 100 de articole care stabilesc cadrul instituțional, regulile de funcționare a Uniunii Europene și obiectivele politicilor comunitare, toate acestea realizându-se fără să fie operate schimbări ale legilor curente. După ce concluziile studiului vor fi prezentate țărilor membre și Parlamentului European, Comisia va face publice, în cadrul următoarei Conferințe Inter-guvernamentale, propriile concluzii.

cu alegerea parlamentarilor europeni. Functiile legislative, politice si deliberative ale Consiliului vor fi delimitate. Se va utiliza sistemul de vot al majoritatii calificate, care, în procesul legislativ, trebuie sa se interfereze cu procesul de codecizie.

În perioada urmatoare, vor fi stabilite modalitatile de organizare a dezbaterilor despre viitorul Europei. Va fi initiat un forum de discutii, în cadrul caruia vor participa reprezentanti ai parlamentelor nationale, ai Parlamentului European, ai Comisiei Europene si ai guvernelor statelor membre. Tarile candidate își vor aduce, de asemenea, contributia în cadrul acestui proces. Forumul va fi mediat de un presedinte care va fi responsabil cu organizarea generala si care va raporta în mod regulat Consiliului European. Rezultatul asteptat este formularea, în cadrul forumului, a unor recomandari cu privire la modificarea tratatelor Uniunii Europene.

Danemarca

Guvernul danez își manifesta îngrijorarea fata de scaderea rolului Danemarcei în procesul de restructurare a Uniunii Europene, pozitie exprimata oficial prin adoptarea, la 12 iunie 2001, a unei Carte Albe – „Danemarca si Europa: extinderea, globalizarea si sustinerea publica”²³. Documentul înfatiseaza aspecte ale delimitarii puterilor statelor nationale si ale institutiilor comunitare, statutul Cartei Drepturilor Fundamentale si propunerea de simplificare a tratatelor Uniunii Europene.

Referitor la prima chestiune, este semnalata necesitatea adoptarii unui act politic prin care sa fie stabilite competentele la nivel comunitar si national.

În ceea ce priveste Carta Drepturilor Fundamentale, este mentionat faptul ca solutia cel mai usor de aplicat ar fi includerea acestui act în Tratatul constitutional, în timp ce varianta cea mai dificila ar fi constituita de includerea prevederilor individuale în Tratat.

Totodata, chestiunea simplificarii tratatelor a generat opinii variate. În acest sens, a fost discutata posibilitatea divizarii tratatelor astfel încât sa cuprinda o sectiune fundamentala si o alta care sa includa elementele strict tehnice. Alternativa ar fi crearea unui tratat politic fundamental, sub forma unui text politic accesibil care sa rezume prevederile principale ale tratatelor existente.

²³ Danemarca a respins Tratatul de la Maastricht în urma referendumului din 1992. În septembrie 2000, populatia daneza a respins, de asemenea, introducerea în circulatie a monedei Euro.

Ultimul aspect abordat în cadrul Cartei Albe este rolul parlamentelor nationale, existând posibilitatea ca parlamentarii statelor nationale sa detina un rol semnificativ în monitorizarea implementarii principiului subsidiaritatii. Propunerea daneza consta în instituirea unei structuri formate din reprezentanti ai parlamentelor nationale care sa detina functii specifice, sa mentina contactul atât cu parlamentele nationale, cât si cu Parlamentul European.

Adoptarea Cartei Albe „Danemarca si Europa: extinderea, globalizarea si sustinerea publica” a provocat reactii atât în rândul supporterilor, cât si al scepticilor europeni, ambele categorii sustinând faptul ca acest document nu a reusit sa prezinte aspectele principale, riscante, ale statutului Danemarcei ca stat membru al Uniunii Europene.

Finlanda

Preocuparea principala a Finlandei este pregatirea Conferintei Inter-guvernamentale din 2004, rezultat al dezbaterii publice din tarile membre si candidate, cu participarea societatii civile. În aceasta ordine de idei, a fost vehiculata constituirea unui comitet format din reprezentantii guvernelor, parlamentelor nationale si ai institutiilor Uniunii Europene, care sa detina responsabilitatea organizarii conferintei.

Primul-ministru al Finlandei, Paavo Lipponen, dezvolta aceasta idee, propunând chiar, într-un discurs rostit la Colegiul Europei de la Bruges, instituirea unei conventii care sa se ocupe de faza pregatitoare a urmatoarei Conferinte Inter-guvernamentale. Aceasta conventie ar functiona ca un forum, actorii scenei politice fiind reprezentanti ai guvernelor, ai parlamentelor din tarile membre si candidate si ai institutiilor Uniunii Europene.

Declaratiile guvernului finlandez vin în contradictie cu acelea aparținând unor personalitati din tarile membre, care au sugerat crearea unui grup în cadrul Uniunii Europene însărcinat cu finalizarea procesului de integrare, extinzându-si aria de actiune prin propunerea de noi institutii si substructuri (secretariate) ale acestora. Considerând prima varianta drept demodata, oficialii finlandezi considera mai potrivita constituirea mai multor grupuri, care vor fi însărcinate cu gestionarea acestei probleme.

Un al doilea aspect abordat în „discursul finlandez” este Carta Drepturilor Fundamentale, document acceptat ca o declaratie politica, nu juridica. Prin fundamentarea deciziilor Curtii Europene de Justitie în baza acestui document, Carta va capata relevanta juridica. Modalitatea prin care Uniunea Europeana poate sa adere la Conventia Europeana a Drepturilor

Omului este amendarea tratatelor cu prilejul desfasurarii Conferintei Inter-guvernamentale. Concret, conventia ar trebui sa demareze activitatea dupa desfasurarea Consiliului de la Laeken, urmând ca propunerile concrete sa fie lansate în cadrul raportului care urmeaza a fi conceput la mijlocul anului 2003.

Nu în ultimul rând, în vederea implicarii parlamentelor nationale în adoptarea deciziilor la nivel comunitar, s-a înaintat propunerea de a crea o serie de sisteme nationale, bazate pe interactivitate, transparenta si modalitati eficiente de consultare a parlamentelor, care vor conduce la acceptarea politicilor comune ale Uniunii Europene. Aceeasi initiativa poate fi aplicata si în cazul tratatelor de baza, mai putin accesibile publicului larg.

Premierul finlandez sustine ca o Uniune puternica trebuie sa se bazeze pe **metoda comunitara**, mentionând faptul ca, din pacate, în ultimul timp, este sesizata înclinatia catre inter-guvernamentalism, prin diminuarea rolului Comisiei si recurgerea, de catre tarile membre, la hotarâri bilaterale, în locul utilizarii si dezvoltarii structurii institutionale a Uniunii Europene.

Grecia

Pozitia guvernului de la Atena se contureaza pe baza ideii de a prezerva identitatea statelor membre ale Uniunii Europene. Executivul grec nu exclude relatia de cooperare care trebuie sa existe între institutiile statelor nationale si institutiile europene. Optiunea executivului grec este rezultatul unor propuneri atât ale sustinatorilor modelului francez, cât si ai modelului german. În acest sens, Grecia sustine ideea instituirii unui guvern economic din care sa faca parte tarile din zona Euro, precum si posibilitatea de a crea a doua Camera a Parlamentului European, care ar urma sa joace rolul unui Senat.

Italia

Înca din momentul în care reprezentantul german, Joschka Fischer, a prezentat propunerea federalista, Italia si Germania au fost de acord cu privire la aspectele cruciale ale viitorului Europei si la dificultatile cotidiene ale procesului.

Pozitia italiana se contureaza prin abordarea urmatoarelor aspecte: extinderea Uniunii Europene, punerea în aplicare a principiului *cooperarii întarite*, procesul de luare a deciziilor si structura dezbaterii despre noua Europa.

În opinia oficialilor italieni, extinderea este, într-adevar, cea mai eficienta politica de stabilizare regionala pe care o va implementa Uniunea Europeana, exercitând în acelasi timp o influenta fundamentala în realizarea reformei interne.

Necesitatea aplicarii principiului *cooperarii întarite* este în mod sugestiv argumentata prin prezentarea unui exemplu referitor la controlarea fenomenului imigratiei. Realizarea acestui lucru necesita coordonarea politicilor nationale. Crearea unei politici eficiente necesita o armonizare între politicile europene (ca si în cazul politicii de azil) si cele nationale orientate, legate de piata de munca si hotarârile de repatriere în tara de origine.

Acelasi principiu se aplica si în lupta împotriva emigrarii ilegale, problema a carei solutie se regaseste în cooperarea inter-guvernamentala si armonizarea la nivel comunitar. În cazul politicii externe si de securitate comuna se petrece acelasi fenomen.

O caracteristica fundamentala a **procesului decizional** ar trebui sa fie flexibilitatea. Astfel, la nivelul politicii structurale, tarile care beneficiaza de fonduri de coeziune ar putea sa aiba o autonomie mai mare în ce priveste modul de cheltuire al fondurilor la nivel regional, având în vedere prestabilirea la nivel comunitar a criteriilor si faptul ca politica de coeziune ramâne un scop al Uniunii Europene. Cu alte cuvinte, competenta Uniunii în acest domeniu este mai mult una legislativa decât executiva.

În ceea ce priveste Politica Agricola Comuna, printr-o evaluare totala a competentelor, accentul va cadea pe securitatea alimentara, protectia mediului si liberalizarea comertului.

Propunerea germana cu privire la înfiintarea unui „grup pionier” care sa conduca Uniunea Europeana în procesul de integrare, a provocat discutii intense în Italia. În timp ce ministrul italian de externe, Lamberto Dini, este în favoarea acestei idei, comisarul Mario Monti îi atentioneaza pe italieni ca aceasta propunere poate submina rolul Italiei în Uniunea Europeana.

Dezbaterea privind viitorul Europei ar trebui sa se deruleze la nivelul Uniunii Europene (într-o maniera mai mult sau mai putin institutionalizata), prin crearea spatiilor de discutii în Parlament, crearea link-ului *Futurum* pe site-ul Uniunii, organizarea unor conferinte nationale si comunitare. Italia propune crearea unui Comitet Stiintific, pentru organizarea procedurilor intermediare, a carui functie de baza ar fi coordonarea actiunilor si garantarea acuratetei informatiei trimise institutiilor importante.

Luxemburg

Reprezentantii guvernului luxemburghez își exprima opinia asupra structurii dezbaterii privind viitorul Europei, manifestându-si, totodata, interesul si fata de modificarile iminente la nivelul politicilor Uniunii Europene si la nivelul constructiei institutionale a Europei.

Oficialii belgieni si cei luxemburghezi au pareri convergente cu privire la directiile de desfasurare a dezbaterii. În acest sens, atât ministrul luxemburghez al afacerilor externe, Lydie Polfer, cât si premierul belgian, Guy Verhofstadt, considera ca, desi dezbaterea cu privire la viitorul Europei trebuie sa aiba loc la trei niveluri – al principiilor si al obiectivelor majore, al continutului politicilor si al metodelor si instrumentelor utilizate –, discutiile de pâna acum au fost centrate pe primele doua, în detrimentul celei de-a treia dimensiuni.

Ideea delimitarii puterilor dintre Uniunea Europeana si statele membre este surprinsa din perspectiva politicii externe, domeniu în care Uniunii i se reproseaza faptul ca ar fi lipsita de putere sau ca, în diverse ocazii, ar fi preocupata prea mult de detalii, exercitându-si puterea într-un mod inadecvat.

Premierul statului Luxemburg aduce în prim-plan un subiect care nu a fost abordat în mare masura de oficiali din statele membre, si anume statutul Înaltului reprezentant pentru politica externa. Acesta ar trebui sa apartina Comisiei, dobândind drept de initiativa în materie de politica externa si de securitate comuna.

Pozitia acestui stat este clar una **pro-federalista**. Mai mult decât atât, desi pâna în momentul în care competentele statelor nationale si cele ale statelor membre vor fi repartizate planul institutional este în aparenta timid, acesta detine, dupa parerea premierului din Luxemburg, o importanta mai mare decât cel politic. Ideea constituirii unui Congres format din reprezentanti ai Parlamentului European si ai parlamentelor nationale nu pare a fi potrivita, în opinia belgiana, decât daca aceasta noua structura nu îi face o concurenta neloiala Parlamentului European.

Olanda

Desi Belgia, Olanda si Luxemburgul au adoptat un document care prezinta un punct de vedere comun în dezbaterea cu privire la viitorul Europei, guvernul olandez a adoptat, separat, si o Carta alba, care cuprinde

referiri la extinderea Uniunii Europene, la procesul de globalizare, la securitatea internă și externă.

Ca și în Memorandumul Benelux, guvernul olandez consideră ca viitoarea Constituție Europeană trebuie să cuprindă Carta Drepturilor Fundamentale, să stabilească o distribuție pragmatică a responsabilităților și să prevadă simplificarea tratatelor Uniunii Europene.

La nivel instituțional, Comisia Europeană, pentru a funcționa ca un motor al integrării europene, trebuie să fie mai puternică, având un președinte ales direct de către cetățeni. Parlamentului European îi sunt rezervate drepturi bugetare depline, inclusiv în ceea ce privește cheltuielile din domeniul agricol, are drept de inițiativă în anumite sectoare și dreptul democratic de a-i constrânge pe membrii Comisiei să demisioneze. Consiliul de Miniștri are un rol esențial ca garant al cooperării indispensabile între guverne. Administrarea eficientă la nivelul Uniunii Europene necesită alinierea politicilor naționale între statele membre, pe de o parte, și între acestea și Uniunea Europeană, pe de altă parte.

În domeniul politicii externe a Uniunii, aceasta trebuie să devină mai coerentă (incluzând activitățile Comisiei), tintind pe termen lung obținerea unui loc în Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite, reprezentarea în G-8 și desemnarea unui ambasador al drepturilor omului.

Portugalia

Se poate afirma cu certitudine că procesul de reconstrucție a Uniunii Europene, în particular extinderea acesteia prin primirea de noi membri, a fost abordat din perspectiva economică, aspectele urmărite într-o primă fază fiind uniunea vamilor, piața unică europeană și adoptarea monedei unice. Această idee este exprimată de premierul portughez, Antonio Guterres, care afirmă că latura politică a extinderii este "produsul părții economice sau doar reminiscenta sa", astfel extinderea producându-se după logica funcțională. A sosit, deci, momentul în care trebuie să fie abordată și dimensiunea politică.

Un prim aspect al dimensiunii politice menționat de premierul portughez este deficitul democratic, despre care consideră că nu poate fi rezolvat prin reforma instituțională a Uniunii Europene. Șeful executivului portughez îl citează pe filozoful german Jürgen Habermas, conform căruia esența democrației moderne nu rezultă din metodele formale și votul democratic al cetățenilor, ci din fluxul comunicării între puterea politică și societatea civilă. Fenomenul în cauză este întâlnit doar la nivel național, pentru că acum, în Uniunea Europeană nu există opinie publică, ci doar parerile „celor cincisprezece”. De aceea, alegerile directe pentru Parlamentul

European nu rezolva problema gradului de legitimitate a institutiilor Uniunii Europene.

Pozitia adoptata de guvernul portughez puncteaza o serie de modalitati de solutionare a problemelor perioadei post-Nisa si anume: crearea unei **structuri federale a guvernului european** prin constituirea unei Camere a statelor si o alta a cetatenilor, ambele bazate pe egalitatea dintre state si cetateni.

A fost adusa în discutie si **metoda coordonarii** (abordata la *summit*-ul de la Lisabona), care presupune **abordarea graduala**, respectiv combinarea dezvoltarii progresive si întarirea dimensiunii federale (întarirea Comisiei si a Parlamentului European), alaturi de extinderea, cât mai rapida, a sectoarelor structurate ale cooperarii inter-guvernamentale sprijinite de institutiile Uniunii Europene si integrate în schema acesteia. Relatia dintre Uniunea si tarile membre are la baza credibilitatea Uniunii Europene, care, în opinia portugheza, va creste prin adoptarea unei politici externe si de aparare comune.

Spania

Pozitia Spaniei este exprimata de primul-ministru, José Maria Aznar, care abordeaza în discursul sau chestiunea restructurarii Comisiei Europene, aceea a *cooperarii întarite* si aspectul constitutional al reformei Uniunii.

Oficialitatile spaniole considera ca **modelul federal** nu se poate aplica viitoarei Uniuni, pentru ca acest termen are semnificatii diferite: transferul suveranitatii, integrare, descentralizare.

Referitor la restructurarea Comisiei Europene si a Consiliului European, conform opiniei spaniole, renuntarea la un comisar se poate compensa prin obtinerea unei ponderi adecvate a voturilor în Consiliu. Un aspect important al restructurarii Parlamentului European ar fi introducerea unor comitete, tocmai în scopul eficientizarii activitatii sale.

De asemenea, este important ca principiul *cooperarii întarite*, care ar trebui sa fie „un factor al integrarii, nu al segregarii”, sa fie aplicat în domeniul justitiei si afacerilor interne, al politicii externe si de securitate comuna.

Este precizat faptul ca în Carta Drepturilor Fundamentale ar trebui sa fie introduse drepturile individuale derivate din demnitatea persoanei, precum si valorile integrarii europene.

În vederea fondarii unei „Europe întarite”, Spania vine cu propunerea de a se crea un „spatiu al libertatii, securitatii si justitiei”, în care drepturile

cetatenilor europeni sa fie garantate într-un spatiu juridic comun, în care acestia sa poata circula în mod liber.

Nu în ultimul rând, Spania își exprima dorinta de a apartine grupului de state membre care constituie avangarda procesului de restructurare a Uniunii Europene.

Suedia

Cele doua metode de desfasurare a dezbaterii cu privire la viitorul Europei, enuntate si de ministrul suedez însărcinat cu afacerile externe la Parlamentul European, Anna Lindh, sunt *metoda comunitara* si *metoda conventiei*.

Unul din punctele cheie semnalate de Anna Lindh este orientarea dezbaterii, în principal pe politicile europene si, ulterior, pe aspectul institutional.

La nivelul politicilor, reprezentantul suedez subliniaza necesitatea coordonarii politicii externe în vederea prevenirii conflictului armat. În privinta politicilor de mediu, este importanta asigurarea unui cadru de dezvoltare durabila a strategiilor. În domeniul drepturilor omului, clauzele hotărârilor adoptate de Uniunea Europeana si de tarile din lumea a treia vor fi aplicate în situatiile specificate în cadrul acestora.

*

* *

Desi au fost prezentate într-o maniera dispersata, opiniile expuse anterior, aparent eterogene, reprezinta, de fapt variante ale celor **doua modele** propuse de reprezentantii germani si francezi. Remarcam ca, din punctul de vedere al continutului, nu exista o unitate la nivelul subiectelor abordate, gradul de interes cu privire la aspectele legate de problematica viitorului Uniunii Europene fiind diferit de la un stat la altul.

În acest context, dezbateria este în continuare deschisa tuturor opiniilor exprimate nu doar de statele membre, ci si de tarile candidate, care, nu demult, au fost invitate sa își formuleze optiunile despre cum va arata în viitor Uniunea Europeana.

Optiunile tarilor candidate

Dezbaterea privind viitorul Uniunii Europene a fost lansata în tarile candidate la data de 13 iunie 2001, cu prilejul organizarii, de catre Belgia – stat care a preluat presedintia Uniunii la 1 iulie 2001 – a unei conferinte, la Institutul Regal Belgian de Relatii Internationale. Cu ocazia acestui eveniment, primul-ministru belgian, Guy Verhofstadt, a analizat, împreuna cu premierii Cehiei, Estoniei, Lituaniei, Poloniei, României si Slovaciei si cu ministrii de externe ai Bulgariei, Ciprului, Ungariei, Maltei, Lituaniei, Sloveniei si Turciei problemele cu care se confrunta Uniunea Europeana în prezent, în urma rezultatelor negative ale referendumului irlandez din iunie 2001 si ale celui din Danemarca, din 2000. Cele doua aspecte semnalate sunt ruptura dintre cetatenii si institutiile Uniunii Europene, perceputa ca fiind opaca si ultra-reglementata, precum si lipsa unei diviziuni clare a puterilor între nivelul comunitar si cel national.

Din perspectiva noii structuri a Uniunii Europene, oficialii au atins subiecte cheie ale dezbaterii, cum ar fi: asigurarea securitatii legale a Uniunii Europene prin adoptarea unei Constitutii Europene, dilema cu privire la statutul de federatie sau confederatie al Uniunii, reorganizarea competentelor acesteia, ale statelor nationale si ale regiunilor. La acest capitol, s-a stabilit ca domenii precum cultura, sportul si educatia vor fi solutionate la nivel national. Exprimându-si îndoiala ca Uniunea Europeana ar trebuie sa fie implicata în organizarea detaliilor cu privire la politica agricola si de cercetare, reprezentantii tarilor candidate considera esentiala pozitia Uniunii Europene în stabilirea politicilor social-economice, de protectie sociala, de azil, politica externa si de aparare.

Grupul Luxemburg

Cehia

În ceea ce priveste modalitatea de derulare a dezbaterii privind viitorul Europei, ministrul ceh de externe, Jan Kavan, încurajeaza organizarea unor întâlniri la nivel bilateral sau sub forma de forum.

În zona sa de interes se încadreaza si aspectul delimitarii competentelor la nivel european si national. La nivel european, considera modelul comunitar de guvernare ca fiind un succes, accentuând conexiunea

dintre politicile comunitare si cele bazate pe cooperarea inter-guvernamentala.

O noutate o constituie initiativa Cehiei de a crea un document care sa explice modul de functionare a Uniunii, act rezultat din compilarea unor fragmente din Carta Drepturilor Fundamentale si a unor extrase din dezbaterile privind delimitarea puterilor.

Estonia

Este indubitabil faptul ca, pe parcursul anilor, metoda comunitara a functionat în mod eficient în domeniile economiei, standardizarii s.a. O data cu demararea procesului de extindere, este realizata Uniunea Economica si Monetara, politica externa si de securitate comuna, aria comuna de justitie si securitate interna, toate acestea fiind caracteristici prin care se manifesta suveranitatea nationala. De aceea, abordarea structurii Uniunii Europene trebuie sa se schimbe, bazându-se pe relatia dintre cetatean si stat.

Adoptarea Constitutiei europene nu presupune convertirea Uniunii Europene într-un super-stat. Constitutia este o modalitate de a codifica relatia dintre cetatean si procesul politic. Uniunea are nevoie de o Constitutie pentru ca relatia dintre stat si cetatean sa fie una formalizata, astfel încât acesta sa poata înțelege ce este îndreptatit sa faca si ce nu, care îi sunt drepturile si îndatoririle, dar si care sunt atributiile institutiilor Uniunii Europene.

Primul ministru al Republicii Estonia, Mart Laar, prezinta propunerea estoniana cu privire la reforma Parlamentului European. Investit cu puteri legislative totale în afaceri europene, Parlamentul trebuie sa aiba în structura sa doua Camere. Prima, care sa îi reprezinte pe cetatenii europeni în mod egal. Cea de a doua Camera, Senatul, ar putea sa fie compusa din 5 senatori provenind din statele membre, alesi prin vot popular. Repartitia mentionata este modalitatea cea mai potrivita de a apara interesele tarilor membre mari, dar si ale celor mici.

Estonia sustine echilibrul în sistemul de votare din Parlament, afirmând ca votul estonian trebuie sa aiba aceeasi greutate ca si votul german. La fel, Malta ar trebui sa aiba acelasi numar de voturi ca Marea Britanie. Puterea legislativa trebuie sa fie sustinuta de o capacitate executiva eficienta. Pentru a fi luata în considerare candidatura presedintelui Comisiei Europene, el trebuie sa fie propus de un numar de 25-30 de senatori. Pentru a fi ales, acesta ar trebuie sa fie sustinut de 50%+1 voturi din Senat. În atributiile presedintelui Comisiei intra desemnarea comisarilor, reprezentanti ai fiecarei tari membre. Tot presedintele Comisiei alege comisari din rândul

senatorilor si își formeaza propria echipa. Printr-o astfel de reforma, statele membre sunt asigurate ca interesele lor sunt reprezentate în mod corect.

Ungaria

Raspunzând la întrebarea „Cum va arata Europa viitorului?”, primul-ministru al Ungariei, Viktor Orbán, delimiteaza clar puterile institutiilor comunitare si implicarea sociala a cetatenilor, ca fiind unele dintre aspectele primordiale ale noii structuri a Europei viitorului.

De asemenea, premierul ungar considera ca o Europa eficienta rezulta din **combinarea elementelor federale si a celor inter-guvernamentale**. Competitivitatea Uniunii Europene va fi garantata prin procesul de extindere, tocmai datorita faptului ca, în urma acestui proces, Uniunea Europeana va beneficia de resurse noi pentru a face fata provocarilor impuse de procesul de globalizare. Viktor Orbán este preocupat si de îmbunatatirea Cartei Drepturilor Fundamentale prin includerea si respectarea drepturilor minoritatilor.

Polonia

Unul din subiectele principale aflate pe agenda dezbaterii în Polonia este adoptarea **Constitutiei Europene**. Presedintele Poloniei, Aleksander Kwasniewski, este convins de faptul ca Uniunea Europeana, devenind treptat o Uniune politica, trebuie sa adopte o Constitutie. Procesul de adoptare a actului fundamental ar cuprinde trei **etape**.

Într-o prima faza, este considerata imperativa initierea unei dezbateri consistente în tarile membre si candidate, coordonate de comitetele constitutionale parlamentare, care sa argumenteze necesitatea adoptarii unui astfel de act si sa determine compatibilitatea sa cu legile supreme ale tarilor membre ale Uniunii Europene.

Cea de a doua etapa consta în consultarea constanta între presedintii acestor comitete si reprezentantii europeni în vederea obtinerii consensului asupra textului principal.

Etapa finala consta în organizarea unei Conferinte Inter-guvernamentale pentru solutionarea divergentelor iminente.

Aceste etape au un caracter public, interactiv, dezbaterile bucurându-se si de participarea expertilor în domeniu, a reprezentantilor partidelor politice si a publicului larg.

Referitor la Tratatul de la Nisa, guvernul polonez extrage din comentariile predominant critice faptul ca adoptarea acestui act

demonstrează disponibilitatea Uniunii Europene pentru extindere, începând cu anul 2002. În aceeași ordine de idei, proiectele esențiale ale Uniunii sunt: largirea, crearea unor politici comune de securitate și apărare coerente, includerea societăților europene în revoluția tehnologică și procesul de pregătire a economiei europene pentru a intra în mod eficient în competiția globală. Situată în topul listei de priorități, extinderea oferă Uniunii Europene posibilitatea de a reformula și moderniza politicile comunitare.

Eliminând chestiunile strict specializate ale dezbaterii, Tratatul de la Nisa este punctul de plecare al inițiativei de recreare a unui nou model de comunicare socială între instituțiile și cetățenii Uniunii Europene. Mesajul transmis maselor ar trebui să se bazeze pe implementarea totală a principiului subsidiarității, transparența, îmbunătățirea legislației europene și asigurarea accesului cetățenilor la documentele comunitare.

În cele din urmă, Polonia exprimă punctul propriu de vedere referitor la restructurarea instituțională a Uniunii Europene, sprijinind ideea creării unei Europe unite. În ceea ce privește reformarea Parlamentului European, este precizată necesitatea de a contura în mod clar viitoarea structură a celei de a doua Camere a Parlamentului. Legitimitatea democratică ar fi asigurată și prin posibilitatea ca Parlamentul să dețină dreptul de selecție a membrilor Comisiei Europene, inclusiv a președintelui acesteia. De asemenea, după cum a sugerat de nenumărate ori cancelarul german, Gerhard Schröder, Parlamentul ar trebui să decidă asupra modalității de cheltuire a bugetului comunitar.

În același timp, se așteaptă cooperarea dintre instituțiile naționale și cele comunitare, prin care se va eficientiza procesul de luare a deciziilor, întărirea rolului parlamentelor naționale în procesul de luare a deciziilor la nivel interstatal.

Grupul Helsinki

Letonia

Unghiul de abordare letonian privind viitorul Europei releva, într-o fază inițială, **metodologia** de derulare a dezbaterii la nivel național, un aspect-cheie fiind stimularea opiniei publice în vederea discutării chestiunilor reale, nu abstracte, ale acestui subiect complex. Ca urmare a implicării unor categorii variate în această dezbatere, inclusiv a țarilor candidate, Conferința Inter-guvernamentală din 2004, va avea la bază un set de opinii diferite.

În ceea ce privește viitoarea reformă a Uniunii Europene, reprezentanții letonieni consideră modelul comunitar ca fiind mai avantajos decât cel federal, deoarece prin modelul comunitar statele mici sunt protejate, în timp ce modelul inter-guvernamental „militează” împotriva extinderii. Ideea ca Uniunea ar putea avea o structură federală nu are nimic în comun cu procesul de extindere, data fiind temerea ca primirea de noi membri ar putea provoca diluarea Uniunii Europene.

Lituania

Ministrul afacerilor externe al Republicii Lituaniei, Indulis Berzins, consideră importante, în cadrul dezbaterii privind viitorul Uniunii Europene: structura instituțională a Uniunii, simplificarea tratatelor și elaborarea unui tratat constituțional al Uniunii, care să stipuleze drepturile cetățenilor europeni.

Oponenții integrării din Lituania afirmă că influențarea procesului de decizie în cadrul Uniunii nu poate fi realizată în mod direct. Implicarea cetățeanului în acest proces poate fi realizată prin întărirea rolului parlamentelor naționale.

Slovacia

Urmând exemplul convenției care a elaborat Carta Drepturilor Fundamentale, în Republica Slovacă, viitorul Europei este dezbătut în cadrul unei Convenții Naționale, prin care este inițiată și coordonată discuția la nivel național, cu participarea partidelor politice, a grupurilor de interes și a Bisericii.

Baza discuției o reprezintă controversa dintre principiul comunitar și cel inter-guvernamental, care ar putea fi soluționată, la nivel orizontal, prin delimitarea competențelor dintre Uniunea Europeană și țările membre. Din punct de vedere procedural, va fi însă necesar consimțământul unanim al tuturor țărilor participante. La nivel orizontal, controversa va trebui să fie echilibrată între Comisie și Parlament, ca reprezentanți ai abordării comunitare, și Consiliu, ca reprezentant al abordării inter-guvernamentale. Guvernul slovac este în favoarea **modelului federal** și a principiului subsidiarității.

Oficialii slovaci evidențiază o latură importantă a conținutului dezbaterii despre „noua Europă”, și anume, extinderea discuțiilor de la cele patru prevederi ale Tratatului de la Nisa până la chestiuni de interes pentru Slovacia (și în mod sigur pentru toate statele aflate pe drumul aderării).

Acestea ar fi: extinderea Uniunii Europene, frontierele acesteia după aderare, poziția Uniunii într-o lume marcată de fenomenul globalizării, transparența și legitimitatea democratică a instituțiilor comunitare și, nu în ultimul rând, cooperarea cu țările din afara Uniunii Europene.

*

* *

Mentținându-și preocuparea față de procesul de extindere, țările candidate spera să fie implicate cât mai mult în dezbaterile cu privire la viitorul Europei. Pornind de la această premisă, nu este exclusă posibilitatea ca Uniunea Europeană să își manifeste încrederea, invitându-le să adopte, împreună cu „cei 15”, Declarația de la Laeken, care va furniza agenda și metodologia Conferinței Inter-guvernamentale din 2004.

CAPITOLUL 5

Perspectivile politicilor comunitare

Politica Agricolă Comuna

Politica Agricolă Comuna (PAC) reprezintă încă cea mai importantă și mai cuprinzătoare politică a Uniunii Europene, cel puțin din punctul de vedere al bugetului implicat, dar și al implicațiilor sociale.

Încă de pe vremea când largirea Uniunii Europene nu luase amploarea pe care a luat-o în ultimii ani, lansând noi provocări, se discuta despre reforma a PAC. Aceasta a devenit cu atât mai necesară și presantă în lumina discuțiilor privitoare la viitorul Europei, ca și în noul context, al unei economii globalizate, unde presiunile pentru o piață deschisă sunt din ce în ce mai mari²⁴. Preconizată extindere a Uniunii reprezintă o provocare majoră pentru orientările viitoare ale PAC.

Există o presiune crescută cu privire la noile priorități pe care PAC ar trebui să le integreze, printre care:

- creșterea siguranței alimentare (*food safety*) și a standardelor de calitate;
- practicarea unei agriculturi mai „prietenoasă” cu mediul;
- simplificarea legislației agricole a Uniunii.

În legătura cu extinderea Uniunii către Est, se cunoaște faptul că agricultura joacă încă un rol foarte important în structura socio-economică a tuturor țărilor din această regiune a Europei²⁵. În marea lor majoritate, în aceste țări agricultura ocupă un rol cu mult mai important decât în Uniunea Europeană, fapt care ar urma să aibă implicații serioase pentru Uniune după integrarea tuturor țărilor candidate. Sectorul agricol, în majoritatea statelor Central și Est Europene, este, în comparație cu cel din Uniune, mai fragmentat, mai ineficient și bazat pe mijloace tradiționale de producție. Totuși, există și unele avantaje ale agriculturii practicate în țări candidate:

²⁴ A se vedea negocierile cu OMC, cu ocazia rundei Uruguay pentru agricultura sau a *summit*-ului de la Seattle.

²⁵ Uniunea Europeană a deschis, până în acest moment, negocieri în materie de agricultură cu: Cipru, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia și Slovenia. Nu au început încă negocierile la acest capitol cu Bulgaria, Malta și România.

fermele taranesti mai mici practica o agricultura organica, ce respecta în mai mare masura mediul înconjurator.

Raspunsul Comisiei Europene la cererea *summit*-ului de la Madrid (decembrie 1995) de a pregati largirea Uniunii Europene a constat în elaborarea Agendei 2000. Din document reiese importanta PAC, alaturi de cea a politicii fondurilor structurale. Ambele constituie cele mai importante politici sectoriale ale Uniunii, absorbind împreuna 85% din totalul bugetului Uniunii; nu în ultimul rând, sunt importante si pentru faptul ca se asteapta ca ambele sa contribuie si sa joace un rol decisiv în întarirea *coeziunii economice si sociale* (care a devenit unul din cele trei obiective prioritare ale Uniunii o data cu adoptarea Tratatului de la Amsterdam, alaturi de operationalizarea deplina a Pietei Unice si introducerea Uniunii Economice si Monetare).

Este evident faptul ca aderarea unui numar mare de tari mai sarace, cu un sector agricol mult mai mare, în medie, decât în Uniune si cu mari discrepante structurale, va constitui o provocare majora de ambele parti, în special cu privire la aceste doua politici (fonduri structurale si politica agricola).

Cele mai presante probleme cu care se preconizeaza ca se va confrunta Uniunea Europeana sunt considerate a fi²⁶:

- dimensiunea relativ mare a suprafetei agricole (suprafata totala agricola ar urma sa creasca cu aproximativ 40% dupa extindere);
- ponderea mare a agriculturii în economiile tarilor candidate;
- forta de munca importanta din agricultura, care ar dubla (sau chiar mai mult decât atât) numarul persoanelor angajate în agricultura;
- capacitatea administrativa relativ scazuta a tarilor candidate de a integra acquis-ul comunitar (respectiv partea din acquis referitoare la agricultura).

Toate aceste elemente implica faptul ca, chiar în urma schimbarilor importante survenite în ultimii ani, exista înca diferente considerabile între situatiile agricole de ambele parti, în special în termeni de productivitate si distributie, diferente care e de asteptat ca vor persista si în perioada post-extindere.

Uniunea Europeana urmeaza sa își revizuiasca partial PAC în anul 2002, dupa cum s-a decis cu ocazia Consiliului European de la Berlin (martie 1999). Agenda 2000, adoptata la *summit*-ul de la Berlin, nu prevede o reforma fundamentala a acestei politici înainte de anul 2006. În ceea ce priveste politica agricola fata de tarile candidate, doua ramân optiunile

²⁶ Bineînțeles, lista nu este exhaustiva.

principale: trecerea graduala la plati directe catre agricultori²⁷, un subiect foarte controversat în rândul actualilor membri ai Uniunii, în tarile candidate, pe masura ce acestea își adapteaza politicile rurale si agricole la cele ale Uniunii ori aplicarea PAC noilor membri imediat dupa integrare sau reformarea PAC înainte de extindere.

Uniunea Economica si Monetara

Pentru multi, Uniunea Economica si Monetara (UEM) pare înca o operatiune ciudata si riscanta. De vreme ce din ce în ce mai multe tranzactii au loc electronic, ce rost are asumarea unei operatiuni atât de complexe si de riscante din punct de vedere politic, dar si economic cum e aceea a introducerii unei monede unice?

Într-o mare masura, UEM s-a nascut din necesitate, mai degraba decât ca rezultat al vreunei mari viziuni. Moneda unica a constituit un obiectiv înca de la crearea Pietei Comune, în 1957. Ea a fost din totdeauna privita ca un scop îndepartat, Sfântul Graal al „Statelor Unite ale Europei”. Aceasta decizie însemna fie adoptarea marcii germane ca standard european de facto, fie crearea unei noi monede, comune. Din punct de vedere politic, doar a doua solutie putea fi adoptata.

Critici ai UEM, care nu de mult preziceau ca aceasta uniune nu va exista, acum prezic nereusita experimentului.

Schematizând putin, se poate spune ca UEM este vazuta sub doua unghiuri diferite, care se înscriu deci în cele doua viziuni destul de opuse ale Europei viitoare. Ea este considerata fie ca o evolutie inevitabila, în care se vor înscrie si celelalte state care nu au aderat înca la Euroland, reprezentând maximum în ceea ce se poate accepta în materie de cedare a suveranitatii nationale, fie, dimpotriva, ca un punct de plecare al unui proiect mult mai ambitios, o Europa politica federalista²⁸.

Pentru cei care se opun instituirii unei monede unice, aceasta nu constituie doar o idee proasta, ci dezastruoasa: o cale deschisa crearii unui super-stat european care va submina individualitatea statelor membre, o federatie acaparata de birocratie, cu un suport popular foarte slab si impunând costuri suplimentare economiilor europene. UEM este privita ca o distragere de la sarcinile cele mai urgente carora Uniunea Europeana trebuie sa le faca fata în prezent: aprofundarea pietei unice si extinderea Uniunii catre Est. Multi sunt cei carora le este teama de faptul ca UEM s-ar putea

²⁷ Negocierile cu privire la acest subiect controversat vor începe în prima jumatate a anului 2002, sub presedintia spaniola.

²⁸ Exista si pozitii intermediare care ar putea fi caracterizate drept pozitii “sceptic contra” si “sceptic pro”.

dovedi nefunctionala si ca ar diviza Europa, în mod periculos, în „*inside*”-eri si „*outside*”-eri.

Sustinatorii UEM replica, la rândul lor. Ei vad în ea nu doar o sansa de a realiza beneficii economice, ci si ocazia de a câstiga un pariu istoric. Considera UEM ca fiind esentiala pentru crearea unei Uniuni Europene mai puternice, având o coeziune economica si sociala. Aceasta creeaza sperante si pentru tarile candidate din fostul bloc comunist: se considera ca o integrare mai aprofundata a membrilor actuali ai Uniunii ar ajuta, neconstituind o piedica în calea extinderii. Fara moneda unica, pretind ei, realitatea pietei unice nu ar fi completa, economiile comunitare vor ramâne slabe si divizate, incapabile de concurenta pe piata internationala. Doar o Europa integrata si mai puternica ar fi capabila sa exercite *leadership*-ul în economia mondiala.

Grosso modo, prima pozitie, defavorabila UEM, este aceea a Marii Britanii, care, de altfel, a si decis sa nu adere deocamdata la Euroland. Totusi, putem gasi si la nivelul acestei tari pozitii pro-Euro. Oponentii participarii Regatului Unit la UEM pretind ca este vorba de un experiment hazardat, care ar impune un handicap competitiv sever tarilor ce participa la el. Ramânând în afara, Marea Britanie ar putea evita instabilitatile pe care ar putea sa le cauzeze adoptarea monedei unice. Avocatii participarii britanice la UEM considera aceasta atitudine retractila absolut eronata. Daca tara ramâne în afara, ea se va gasi atunci marginalizata pe piata sa cea mai importanta, acest fapt urmând sa aiba consecinte nu doar în plan economic. În linii generale, acestia vad viitorul Marii Britanice ca parte integranta a Europei si se tem ca decizia de a ramâne deoparte ar putea repeta pattern-urile trecutului, când tara a ales în mai multe rânduri sa nu joace un rol în constructia europeana.

Este clar ca problemele ridicate de UEM sunt complexe. Dezbateri aprinse cu privire la acest subiect sunt suscitade de faptul ca UEM afecteaza un aspect crucial al independentei tarii: controlul monedei nationale. De-a lungul secolelor, moneda nationala, înfatisând capul unui rege, al unei regine sau al unui presedinte din perioada moderna, a fost pretutindeni un simbol al suveranitatii nationale. Unul din primele acte ale tarilor iesite de sub dominatia imperiului sovietic a fost acela de a tipari o noua moneda. În mod semnificativ, tarile care nu au avut o baza pentru independenta suficient de solida, securizata, au restabilit ulterior legatura cu rubla, perceputa ca un simbol mai puternic al dependentei lor fata de Rusia. La nivelul Uniunii Europene, abandonarea monedei nationale în favoarea Euro apare deci pentru unii ca un abandon al suveranitatii, ceea ce UEM implica, desigur, într-o anumita masura.

Coeziunea economica si sociala

Cel de-al doilea raport al Comisiei Europene asupra coeziunii economice si sociale – „Unitatea Europei, solidaritatea popoarelor, diversitatea teritoriilor” – a fost publicat în februarie 2001. El ofera o analiza a contributiei politicilor comunitare la obiectivul coeziunii si prezinta un bilant al interventiilor structurale, pornind de la situatia actuala a regiunilor si de la tendintele de evolutie viitoare în perspectiva extinderii Europei catre tarile din Est.

Concluziile raportului si recomandările formulate se refera la: prioritatile viitoare privind coeziunea economica si sociala, organizarea sistemului de gestiune a interventiilor ulterioare si coordonarea celorlalte politici la nivel teritorial.

Diagnosticarea principalelor tendinte la nivelul dezvoltarii si evolutiei statelor Uniunii Europene evidentiaza urmatoarele aspecte:

1. Reducerea disparitatilor nationale a fost substantiala. Totusi, la nivel regional, anumite diferente s-au accentuat, dat fiind faptul ca regiunile mai putin dezvoltate s-au confruntat cu dificultati în recuperarea „mediei” comunitare, iar regiunile cele mai avansate au înregistrat o evolutie importanta.
2. Diferentele inter-regionale sunt în general cumulative. Acest aspect nu se refera numai la un PIB/locuitor mai mic, ci si la o rata de productivitate, un nivel de educatie, o capacitate de inovatie tehnologica mai scazute. De asemenea, pe plan social, cea mai mica rata de ocupare a fortei de munca în plan regional coincide adesea, în zonele mai putin dezvoltate, cu o rata de somaj ridicata si cu accentuarea inegalitatilor dintre barbati si femei pe piata de munca.
3. Chiar daca anumite zone prezinta caracteristici particulare care necesita raspunsuri si solutii specifice, analiza disparitatilor teritoriale determina un clivaj dominant dupa o logica centru-periferie.
4. Se asista totusi la o evolutie favorabila în materie de dotari în infrastructura, ceea ce contureaza o viziune optimista în ceea ce priveste ameliorarea conditiilor generale pentru dezvoltarea economica a regiunilor ramase în urma din actualele state membre.
5. Extinderea constituie o provocare majora la nivel cantitativ si calitativ în ceea ce priveste coeziunea unui ansamblu de 500 de milioane de locuitori. Problema principala a statelor candidate priveste diferentele de venit/locuitor, extinderea determinând o dublare a raportului între procentul de 10% al regiunilor celor mai

dezvoltate și cel de 10% al celor mai sărace, de la 2,4 la 5,3. Nevoile considerate ca fundamentale privesc investițiile productive, infrastructurile în transporturi, ameliorarea mediului și întărirea capacității administrative.

Contribuția Uniunii Europene la obiectivul coeziunii este analizată succesiv, raportat la politicile sectoriale și la cele structurale. Chiar dacă politicile sectoriale au un impact esențial asupra structurării teritoriilor, elaborarea unui bilanț clar și pozitiv în materie de integrare europeană se dovedește a fi momentan dificilă. Nu numai că e greu de realizat o pondere a influenței lor reciproce, dar anumite politici determină chiar efecte contradictorii. De exemplu, UEM favorizează o cota de convergență economică impunând o politică de stabilitate economică, dar, pe de altă parte, va supune regiunile mai puțin competitive unor presiuni puternice o dată cu introducerea monedei Euro.

Pentru perioada 2000-2006, în ciuda schimbărilor anunțate în special la nivelul dezvoltării durabile, infrastructurile reprezintă 40% din sumele alocate regiunilor de tip I, inclusiv ca fonduri de coeziune, ceea ce marchează o evoluție. Partea de susținere a resurselor umane se va diminua ușor atingând 24%, iar cea destinată sectorului productiv scade de la 41% la 35%.

Pe baza diagnosticului inițial, în viitor, politica de coeziune economică și socială ar trebui să țină cont într-o măsură mai mare de noii factori de convergență și să susțină modernizarea sau echiparea infrastructurilor fizice, investițiile la nivelul științei și noilor tehnologii de comunicație, mediului și dezvoltării durabile. Aceste recomandări sunt importante atât pentru actualele state membre, cât și pentru acelea care vor adera ulterior. În acest context, „valoarea comunitară adăugată” nu este prezentată ca o soluție viabilă în raport cu nevoile statelor din Europa Centrală și de Est.

În lista de priorități ale viitoarei politici de coeziune, unele au un caracter teritorial (regiunile mai puțin dezvoltate, problema urbană, diversificarea zonelor rurale, cooperarea transfrontalieră, transnațională și inter-regională, zonele de restructurare industrială, zonele afectate de handicapuri geografice sau naturale), altele au un caracter general sau regional (crearea de locuri de muncă de cea mai bună calitate, susținerea noii economii și a societății informaționale, promovarea integrării sociale și egalitatea șanselor). În ceea ce privește celelalte politici sectoriale, singura recomandare care se impune este întărirea sinergiei între ele și complementaritatea cu politica de coeziune.

Pe fundalul acestui document elaborat de Comisia Europeana, un grup de 16 cercetatori în domeniul economiei, stiintelor politice, geografiei si sociologiei s-au reunit în mai 2001 la initiativa a doua grupuri de reflectie – *Notre Europe* si *European Policy Centre* - în contextul unui seminar pe tema întaririi coeziunii economice si sociale europene dupa 2006²⁹.

Analizând natura principalelor disparitati între „cei 15” în contextul unei Europe extinse s-a ajuns la concluzia ca diferentele viitoare risca sa fie în special sociale, culturale si chiar institutionale, desi „traducerea” lor este de ordin economic. Între cei cincisprezece, tarile care au beneficiat cu succes de fondurile structurale în deceniul trecut, în special Irlanda si Portugalia, vor trebui sa-si reorienteze o parte a aparatului lor productiv catre sectorul tertiar si productiile cu cea mai înalta valoare adaugata. Aceasta tranzitie risca sa fie greu de suportat pentru zonele care ajung la un nivel de dezvoltare normal, mai ales ca ele vor fi concurate de actualele state candidate la nivelul pietei si în ceea ce priveste destinatia investitiilor directe externe.

Amplificarea inegalitatilor poate fi, de asemenea, determinata de disfunctii ale sistemelor nationale de redistributie. Mai putin reprezentative în plan statistic si fara o determinare teritoriala evidenta vor fi diferentierile care vor viza categoriile de indivizi care nu se pot adapta noilor tehnologii si conditii de pe piata de munca, mai putin mobile, locuitori ai zonelor afectate de restructurari. În perspectiva extinderii, diferentele institutionale si capacitatea administrativa vor reprezenta probabil cele mai importante zone de fractura.

Chiar daca ipoteza manifestarii noilor forme de integrare regionala între Portugalia si Spania intra în rezonanta cu dezvoltarea cooperarii în Marea Baltica si încercarea de a atinge o dezvoltare spatial policentrica, importanta si consecintele acestui fenomen sunt înca dificil de estimat. Este, deci, posibil ca în urmatorii zece ani opozitia centru-periferie sa fie predominanta, atât la scala continentului european, cât si în sânul fiecarei tari. Va trebui sa se opteze între doua obiective incompatibile pentru politica de coeziune: fie sa se garanteze convergenta tuturor tarilor membre catre „media” comunitara, fie sa se evite accentuarea distantarilor dintre regiunile aceleiasi tari.

²⁹ Comment renforcer la cohésion économique et sociale européenne après 2006?, septembrie 2001, raport elaborat de Marjorie Jouen în urma seminarului organizat de EPC si gruparea *Notre Europe*, la Bruxelles, în mai 2001.

La nivelul recomandarilor si noilor orientarilor politice, profesorul Nicolas Jabko³⁰ evita sa propuna un concept mobilizator si unificator, identificând doua conditii necesare pentru viabilitatea politicii de coeziune:

1. asigurarea unei mai bune adecvari între actiunile propuse si diagnosticarea nevoilor regiunilor si a acelorale Uniunii, daca aceasta din urma urmareste sa devina/ramâna o entitate teritoriala coeziva;
2. eliminarea tendintei de renationalizare, care n-ar conduce la economiile bugetare asteptate.

Politica externa si de securitate comuna

În decembrie 1999, cu ocazia Consiliului European de la Helsinki, s-au adoptat „Obiectivele prioritare” (*Headline Goals*) ale politicii de securitate, stabilite pe baza directiilor identificate la Consiliul European de la Köln si a concluziilor presedintiei finlandeze a Uniunii Europene. Dupa acest moment, concluziile presedintiei portugheze, în care sunt lansate propuneri de întarire a aspectelor civile ale gestionarii crizelor, rezultatele Conferintei privind Angajarea Capacitatilor, desfasurata în noiembrie 2000, ca si concluziile ultimei Conferinte Inter-guvernamentale au determinat, rând pe rând, schimbari majore ale politicii europene de securitate si aparare.

Politica externa si de securitate a dobândit un „chip” – prin Secretarul General/Înaltul Reprezentant, în persoana lui Javier Solana – fapt care a contribuit într-un mod fundamental la recunoasterea publica a politicii europene de securitate si aparare. Importanta suportului public începe sa fie accentuata, subliniindu-se faptul ca angajarea opiniei publice n-ar trebui sa fie imposibila, chiar daca cerintele securitatii implica un grad mai mic de transparenta în contextul activitatii cotidiene a politicii europene de securitate si aparare. S-a sugerat chiar adoptarea unei strategii de comunicare privind capacitatile militare (inclusiv aspectele financiare). O mai buna strategie de comunicare ar putea furniza informatii concrete privind scopurile si parametrii politicii europene de securitate si aparare în cadrul contextului mai larg al relatiilor externe ale Uniunii Europene.

La nivelul dezvoltarii institutionale a politicii europene de securitate si aparare, înfiintarea Comitetului Militar al Uniunii Europene (EUMC) ca un organism permanent, care va fi urmat de constituirea Staff-ului Militar al Uniunii Europene (EUMS) marcheaza o clara evolutie. Totusi, proliferarea

³⁰ Nicolas Jabko, CERJ – Sciences Politiques, Paris.

organismelor responsabile pentru securitate ar putea afecta exigentele continuitatii si coordonarii trecerilor de la o presedintie la alta.

Crearea unor structuri noi în cadrul secretariatului Consiliului sau în cadrul Comisiei ridica problema relationarii aspectelor gestionarii si prevenirii crizelor. Desi nu exista concluzii clare în legatura cu aceste probleme, politica europeana de securitate si aparare evolueaza rapid, în contrast cu relativa stagnare a politicii externe si de securitate comune. Exigentele consistentei la nivel intern trebuie corelate cu exigentele consistentei pe plan extern, ceea ce înseamna ca Uniunea Europeana trebuie sa-si defineasca rolul atât în termeni regionali, cât si globali.

Relatiile Uniunii cu terte parti ar putea fi analizate pe trei planuri:

1. **Relatia cu statele ne-europene membre NATO.** Compromisul între definirea unei autonomii institutionale a politicii europene de securitate si aparare si maximizarea gradului de cuprindere al acesteia este greu de realizat. Aceasta situatie tensionata este evidenta mai ales în cazul Turciei, despre care se accepta faptul ca trebuie inclusa în orice aranjament privind securitatea în Europa, data fiind pozitia ei strategica si apartenenta la NATO, dar este absolut vital ca autonomia puterii de decizie a Uniunii sa fie respectata .
2. **Relatia cu Statele Unite.** Uniunea Europeana trebuie sa-si dezvolte o viziune privind securitatea la nivel global si sa-si defineasca rolul în acest context. Daca politica europeana de securitate si aparare are aspiratii la nivel global, este nevoie ca Uniunea sa-si dezvolte vointa si abilitatea de a-si asuma provocari globale si, împreuna cu Statele Unite, sa-si redefineasca noul parteneriat global. Actuala administratie americana este, în general, sustinatoare a politicii europene de securitate si aparare. Reticentele, chiar scepticismul sunt manifestate de catre Congres, pentru care rolul politicii europene de securitate si aparare este destul de neclar, în absenta unei probe de dezvoltare a capacitatilor operationale din partea Uniunii Europene. Prin urmare, orice Declaratie ulterioara a Uniunii Europene asupra Capacitatilor Operationale trebuie ca fie convingatoare pentru scepticii americani si sa explice ce spera exact sa realizeze politica europeana de securitate si aparare.
3. **State ca Rusia, Ucraina sau Canada** sustin ideea unei politici europene de securitate si aparare permanente si institutionalizate. A fost subliniata si importanta colaborarii Rusiei cu forumurile Uniunii Europene si NATO.

În ceea ce privește problema Uniunii Europei Occidentale, istoria acesteia a fost analizată³¹ ca un proces de maturizare care conține un număr de lecții de valoare pentru viitorul UE. Uniunea Europeană este văzută ca un actor mai complex și mai important în planul securității decât UEO, ai cărei membri aparțineau simultan Uniunii Europene și NATO. Uniunea Europeană continuă să se confrunte cu asimetriile instituționale care diferențiază statele membre ale Uniunii Europene, dar ne-membre NATO și acelea care aparțin NATO, dar nu sunt membre ale Uniunii Europene. Unicul nivel la care UEO a avut o contribuție importantă a fost acela al pregătirii planurilor, opțiunilor și suportului politic și militar pentru operațiunile militare europene corelate acelor activități de gestionare a crizelor în care Statele Unite au optat pentru neimplicare. După ce Declarația de la Marsilia a Consiliului UEO din noiembrie 2000 a decis finalizarea rolului operational al UEO, transformând-o în „organizație-vestigiu”, rămâne de văzut dacă Uniunea Europeană va beneficia de experiența UEO, de flexibilitatea și cuprinderea politică a acesteia, manifestată prin colaborarea tuturor acelor țări europene care s-au implicat în gestionarea crizelor. Uniunea Europeană trebuie să preia și să valorifice rezultatele celor mai bune practici ale Uniunii Europei Occidentale.

Abordarea aspectelor economice și industriale ale politicii europene de securitate și apărare evidențiază faptul că sporirea cheltuielilor destinate apărării este inevitabilă. În absența unei voințe politice necesare pentru armonizarea resurselor cu retorica, politica europeană de securitate și apărare ar risca subminarea credibilității Uniunii Europene în raporturile sale cu NATO.

Într-un discurs rostit în martie 2001 la Dublin, Chris Patten – Comisarul însărcinat cu relațiile externe ale Uniunii Europene – sesizează influența pe care o are natura „hibridă” a construcției europene asupra conturării politicii externe și de securitate. Datorită acestei naturi, procesul decizional grație căruia este concretizată politica externă europeană este considerat ca fiind frustrant și laborios. „*Ceea ce am creat și trebuie să rămână astfel este o politică externă **comuna** și nu **unica***”³², a afirmat Chris Patten. El consideră vitală existența a mai multe voci aparținând tuturor statelor membre care, mari sau mici, trebuie să se facă auzite, pozițiile lor urmând să fie armonizate.

³¹ Assesing the EU's Progress on the Path to a European Security and Defence Policy, Simon Duke, în *Eipascopie*, Maastricht, aprilie 2001.

³² A Voice for Europe? The Future of CFSP – discurs rostit de Chris Patten, membru al Comisiei Europene responsabil pentru relațiile externe, 7 martie 2001, IEA, Dublin. Pronunțat în memoria lui Brian Lenihan, discursul lui Patten concluzionează astfel: «O voce pentru Europa? Da, dar nu una singură. Uniunea Europeană nu este un stat și nici nu aspiră să devină unul. Vocile noastre au învățat să cânte în armonie».

CAPITOLUL 6

Viitorul Europei reflectat în mass-media internațională

În capitolul de față vom încerca să evidențiem punctele de vedere ale diferitelor canale mediatice cu privire la reforma Uniunii Europene. *CNN*, *BBC*, *Le Monde*, *Le Monde diplomatique*, *The Guardian*, *Financial Times* abordează diferit, în funcție de politica redacțională specifică, aspecte ale extinderii Uniunii Europene, Tratatului de la Nisa, modelelor instituționale, ale Cartei Drepturilor Fundamentale și Cartei Albe privind Guvernarea Uniunii Europene, surprinzând, nu în ultimul rând, atitudinea populației din țările membre față de instituțiile Uniunii Europene.

Vom prezenta pentru început viziunea periodicului *Le Monde diplomatique* privind identitatea europeană. Publicația franceză dedică un *Cahier spécial* tematicii europene, „dosar” care include atât materiale informative, cât și articole de fond, de tipul comentariilor. În acest colaj se evidențiază analiza titrată în mod sugestiv „Crearea întreprinderii Europa SA”, prin caracterul inedit al punctelor de vedere exprimate de autor, jurnalistul Bernard Cassen.

Încă de la începutul lecturii, se observă intenția autorului de a dezamorsa conceptul de „Europa Unită”. Dualitatea Europei este una din ideile exprimate în debutul textului. În funcție de statutul țărilor în raport cu acest colos denumit Uniunea Europeană, Bernard Cassen identifică două Europe: o Europa mitică, a țărilor candidate, caracter conferit de dimensiunea virtuală a dezbaterii privind viitorul Europei și o alta, reală, confundată cu versiunea regională a lumii „mondializată după maniera liberală”, dominată de supremația întreprinderilor mari, care este supusă imperativelor financiare și ale concurenței. Cea de-a doua Europa este pusă în scenă fără consultarea parlamentelor naționale și a cetățenilor Uniunii Europene.

Trecând în planul concret, analistul sancționează lipsa de originalitate a ideii reconstrucției instituționale, reamintind faptul că principiul *cooperării întărite* și propunerea creării unui centru de gravitate fuseseră stipulate în Tratatul de la Amsterdam.

Din text reiese ca nu atât continutul, cât momentul în care o propunere este înaintata conteaza mult mai mult. În situatia de fata, contextul favorabil este creat de desfasurarea unei Conferinte Inter-guvernamentale, care urma sa conduca la elaborarea unui nou tratat european. În plus, în acel moment, Franta era pe cale de a prelua presedintia Uniunii Europene.

Nu poate trece neremarkata o trasatura elocventa a limbajului utilizat de ziarist si anume frecventa cuvântului, cu un sens mult mai profund si cu un impact mai puternic, <<Europa>>, preferat de autor sintagmei <<Uniunea Europeana>>, tehnica jurnalistica ce sugereaza discordanta dintre mesajul transmis, negativ la adresa <<Europei unite>> si discursul presarat cu sintagme puternice, care reflecta ideea de unitate.

În finalul articolului, autorul noteaza similitudinea dintre modelul federal german propus de Joschka Fischer si structura Statelor Unite ale Americii, idee ilustrata prin urmatorul citat: „Forta culturii americane, în sens larg sau prin simbolistica exprimata în mass-media este considerata de analisti ca referinta unitara a Europei în cautarea identitatii sale”. Cu toate acestea, se perpetueaza întrebarea retorica, lansata de revista *The Economist*: „La ce serveste o Europa daca se pare ca va fi o copie a Statelor Unite?”

Înca nu se cunoaste raspunsul la aceasta întrebare. Ramâne la latitudinea actorilor implicati în dezbaterile privind viitorul Europei sa exprime propriile pareri si propuneri referitor la reforma Uniunii, pentru ca, în final, acestea sa genereze formula cea mai potrivita, astfel încât Uniunea Europeana sa functioneze în mod eficient într-o societate mondiala marcata de fenomenul globalizarii.

✍ *Tratatul de la Nisa*

Complexitatea Tratatului semnat la Nisa, cu ocazia *summit*-ului care a demarat dezbaterile privind viitorul Europei, se reflecta si la nivel mediatic, prin varietatea interpretarilor propuse de ziaristi si analistii politici. Dupa cum se va observa în cele de mai jos, jurnalistii sunt preocupati de aspecte ca: „Nisa, momentul regresului dezbaterii”, „ratificarea sau neratificarea tratatelor Uniunii, în general, si a tratatului de la Nisa, în particular”, „Germania, moderator la Nisa, desi Franta detinea în acel moment presedintia Uniunii Europene”.

Conform cotidianului *Le Monde*, statele membre sunt acuzate ca „au ucis” Comunitatea Europeana, pentru ca la Nisa nu au fost adoptate deciziile cele mai dificile, astfel încât Uniunea Europeana sa fie pregatita pentru extindere, desi *summit*-ul de la finele anului trecut avea tocmai acest scop. În

consecinta, s-a produs o ruptura între puterea detinuta de oficialii Uniunii Europene si responsabilitatea pe care acestia ar fi trebuit sa si-o asume.

În viziunea presei franceze, dezbateră privind viitorul Europei este, pentru înaltii oficiali, „o jucarie”. Referindu-se la momentul Nisa, academicianul Xavier Delcourt, profesor la Centrul Universitar de Învatamânt Jurnalistic de la Universitatea Robert Schuman din Strasbourg, accentuează faptul ca, din acel punct dezbateră privind viitorul Europei, în loc sa evolueze, a luat o turnura negativa.

Concluzia este una pesimista: Noua Europa este vazuta ca un „organism paralizat, lipsit de putere, guvernat de crima si coruptie, spatiu în care *solidaritatea* ramâne un concept gol”.

Jurnalisticul britanic Quentin Peel de la cotidianul *Financial Times* comentează studiul realizat de specialisti din cadrul Centre for Economic Policy Research (CEPR), document centrat pe clarificarea controversei privind posibilitatea de a ratifica sau nu Tratatul de la Nisa. Studiul pledează pentru neratificarea acestui tratat, deoarece sistemul de vot adoptat cu acest prilej, calificat de *Financial Times* drept absurd, diminuează șansele oricarei propuneri de a ajunge în Consiliul de Miniștri. Conform calculelor efectuate, probabilitatea ca o anumita propunere selectata pe criterii arbitrare sa fie adoptata de Consiliu, atinge, în prezent, într-o Uniune cu 15 membri, 8%. Extinderea Uniunii Europene la 27 de membri si lipsa reformelor ar conduce la scaderea probabilitatii la 2,5%. Mai mult decât atât, ratificarea tratatului de la Nisa ar reduce aceasta probabilitate la 2,1%. În consecinta, întregul proces de decizie ar fi paralizat. Autorul articolului conchide ca, daca la Nisa reprezentantii Uniunii au ajuns la un compromis, nu înseamna neaparat ca acesta este corect.

Pe de alta parte, analisticul Charles Grant, Director al Centrului pentru Reforma Europeana, într-un articol aparut în *Financial Times*, încearca sa gaseasca o solutie problemei ratificării tratatelor într-o Europa cu mai multi membri.

Pornind de la faptul ca ratificarea schimbarilor tratatelor este ignorata de cea mai mare parte dintre politicieni si luând în considerare faptul ca votul irlandez a demonstrat dificultatea ratificării unui tratat într-o Uniune cu 15 membri, revine în mod persistent întrebarea: „Care va fi procedura de ratificare într-o Europa cu 25 de membri?”

O posibila solutie este divizarea tratatelor în doua categorii si ratificarea separata a acestora. Astfel, prima parte, care ar include prevederile fundamentale, ar fi amendata prin ratificarea de catre fiecare stat membru al Uniunii. Sectiunea a doua, care ar descrie în mod detaliat

prevederile institutionale si pe acelea legate de politici, ar fi amendata printr-o hotarâre inter-guvernamentala.

Agentia France Presse transmite informatii despre modul de desfasurare a discutiilor. Referitor la moderatorul întâlnirii, conform sursei anterioare, desi Franta detinea în acel moment presedintia europeana, Germania, prin Gerhard Schroeder, a fost adevaratul moderator al negocierilor. La aceasta situatie a contribuit în mare masura si contextul favorabil din momentul respectiv, si anume conflictul dintre presedintele francez, Jacques Chirac, si presedintele Comisiei Europene, Romano Prodi. Având în vedere cele prezentate mai sus, Germania are acum ocazia de a fructifica avantajului „*leadership*-ului” si de a populariza propunerile sale în cadrul Uniunii.

Dupa cum se specifica în aceasta publicatie, principiul *cooperarii întarite* poate servi drept acoperire pentru înfiintarea unui directorat politic din care ar face parte membrii cei mai puternici ai Uniunii Europene, care ar detine control asupra acesteia.

☞☞ „*Motorul franco-german*”

Subiect fierbinte, relatia dintre cei „doi piloni” ai Uniunii Europene, Franta si Germania, se regaseste în presa, prin punctarea unor aspecte ca: proiectia „cuplului” Helmut Kohl-François Mitterand asupra relatiei de cooperare dintre Gerhard Schroeder si Jacques Chirac, redarea diferitelor reactii din Marea Britanie, Germania si Franta cu privire la propunerea de federalizare a Uniunii Europene. Ca si în grupajul prezentat în fragmentele de mai sus, referitoare la Tratatul de la Nisa, articolele ulterioare insista asupra certitudinii ca federalizarea Uniunii Europene nu este o latura noua a reformei Uniunii, ci a fost generata cu decenii în urma.

Conform *CNN*, initiatorii „motorului franco-german” sunt François Mitterand si Helmut Kohl, personalitati care au pus bazele monedei si pietei unice. Canalul *BBC* informeaza ca Jacques Chirac si Gerhard Schroeder tin ca relatia bilaterala dintre cele doua state sa evolueze asemeni relatiei fructuoase dintre fostii oficiali ai Frantei si Germaniei.

CNN accentueaza faptul ca, actualmente, Franta si Germania sunt, dupa conflicte îndelungi, actorii cheie în Uniunea Europeana, unde implicarea celorlalti membri se reduce la acceptarea propunerilor celor doua state. În prezent, Franta si Germania trebuie sa actioneze astfel încât unele state sceptice în ceea ce priveste consecintele extinderii Uniunii (Marea Britanie si tarile scandinave care refuza sa adere la zona Euro) sa nu considere reforma ca fiind un *fait accompli*.

Din surse *BBC* rezulta ca un aspect reflectat în mai mica masura de presa mondiala este istoricul relatiilor dintre Germania si Franta, jurnalistii manifestând un interes particular fata de latura germana a acestui „parteneriat”. Initiatorul relatiei de cooperare dintre Germania si Franta, fostul cancelar german, Helmut Kohl, a intuit importanta crearii unei conexiuni între cele doua state. Spre deosebire de predecesorul sau, actualul cancelar german, Gerhard Schroeder, nu a manifestat un interes deosebit pentru procesul de extindere, considerând Marea Britanie, si nu Franta, drept partenerul politic ideal. De fapt, ideile primului ministru britanic, Tony Blair, corespund mai degraba parerilor germane – conforme doctrinei „*neue mitte*” – „*new centre*” – decât socialismului traditionalist francez promovat de premierul Lionel Jospin.

Un alt material difuzat de *BBC* subliniaza faptul ca aspectele legate de viitorul Europei nu sunt incluse în categoria afacerilor externe, ci, dimpotriva, sunt considerate „afaceri interne” ale statului german. Aceasta pozitie genereaza reactia agresiva a Marii Britanii, care defineste, la rândul ei, pozitia germana ca fiind „o ambitie istorica a germanilor de a domina Europa”.

Secretarul de stat, britanic Jack Straw, citat de *BBC*, nu acorda atentie conceptului de super-stat, afirmând ca Uniunea Europeana trebuie sa se concentreze pe acordarea unui ajutor concret cetatenilor. Referindu-se la structura federala a Uniunii, el afirma ca „cetatenii nostri nu doresc acest lucru si nu cred ca vor fi pregatiti pentru asta nici într-o suta de ani!”.

Publicatia britanica *Financial Times* comenteaza relatia dintre Franta si Germania, subliniind faptul ca diferentele dintre cele doua state vor periclita relatia de colaborare, chiar daca ambele tari încurajeaza dezbaterile privind viitorul Europei.

William Horskey, analist al *BBC* pe probleme europene, este preocupat de masura în care acordarea unor puteri mai mari institutiilor Uniunii si adoptarea unei Constitutii vor avea drept rezultat crearea unui asa-numit „super-stat” european. Solutia, mai bine zis, raspunsul la aceasta dilema este lipsit de echivoc. Ziaristul afirma ca Europa a dobândit valente federaliste înca din momentul semnarii Tratatului de la Amsterdam. În acest sens, jurnalistul descrie atât contextul actual, cât si evolutiile ulterioare ale Uniunii Europene. Situatia actuala ar fi urmatoarea: autoritatea institutiilor centrale ale Uniunii Europene a crescut, jumatate din legislatia din tarile Uniunii Europene este adoptata la Bruxelles. Curtea Europeana de Justitie functioneaza la nivel supra-national. În viitor se asteapta crearea unei politici comune de securitate si aparare, introducerea monedei Euro în 11 state

membre si schitarea unei politici comune în domeniul afacerilor interne, al politicii de azil si al luptei împotriva crimei organizate.

Concluzia trasata de autor, dupa expunerea aspectelor precedente, este aceea ca Uniunea Europeana e actualmente „un soi de hibrid, o mixtura între o federatie multi-nationala si o asociatie de state independente.”

✍️ Carta Drepturilor Fundamentale

Publicatia *The Guardian* surprinde opinii relativ contradictorii exprimate de reprezentantii Marii Britanii cu privire la adoptarea Cartei Drepturilor Fundamentale. De teama ca acest act ar putea fi considerat „o Constitutie embrion” a Uniunii Europene, britanicii „s-au luptat” pentru ca aceasta Carta Fundamentala sa nu fie introdusa în Tratatul de la Nisa. Înainte de ceremonia lansarii, premierul britanic, Tony Blair, a refuzat sa semneze un document care sa însoteasca actul oficial.

Chiar daca a fost adoptata în afara tratatului, specialistii afirma ca acest act ar putea afecta jurisprudenta Curtii Europene de Justitie. Ministrul britanic pentru Europa, Keith Vaz, contrazice aceasta opinie, afirmând ca documentul reprezinta un succes pentru Marea Britanie, deoarece statutul Cartei nu permite initierea procedurilor de trimitere în judecata. Marea Britanie se teme de impactul negativ pe care caracterul legal al Cartei ar putea sa îl exercite asupra mediului de afaceri, readucând astfel în prim plan disputele care cauzasera prabusirea economica din anii ‘70.

Prin contrast, Franta, Germania si Italia doresc includerea într-un tratat a Cartei Drepturilor Fundamentale. Premierul Jospin considera ca Franta ar fi fost pregatita sa confere legalitate Cartei, în cazul în care unele tari membre nu s-ar fi opus acestei initiative.

Canalul *CNN* a prezentat informatii suplimentare, înfatisând parerea protestatarilor de la Nisa, conform careia, dimpotriva, Carta Drepturilor Fundamentale nu furnizeaza protectia sociala necesara persoanelor care își desfasoara activitatea într-o Europa dominata, dupa parerea lor, de interesele oamenilor de afaceri prosperi.

✍️ Carta Alba privind modalitatea de guvernare a Uniunii

Atitudinea canalului media *BBC* este negativa în ceea ce priveste Carta alba de guvernare prezentata de presedintele Comisiei Europene, Romano Prodi. Scopul acesteia era schimbarea atitudinii publicului fata de Uniunea Europeana, care, în opinia publicului, este un „sistem politic complex si obscur”. Analiza de fata are un caracter informativ, prezentând

solutiile identificate de Comisia Europeana pentru implicarea mai profunda a cetatenilor Uniunii în activitatea organismelor de la Bruxelles. Bineînțeles ca nu lipseste dimensiunea critica, presa aducând obiectii modului actual de functionare a institutiilor europene, limbajul utilizat de Prodi fiind calificat drept „jargon greu descifrabil pentru cei 18 jurnalisti prezenti – care urmau sa disemineze informatia populatiei”. În aceeași ordine de idei, *BBC* considera ca schimbarea perceptiei cetatenilor ca urmare a punerii în aplicare a acestui plan de reforma, nu reprezinta o certitudine.

O prima masura propusa este simplificarea corpului legislativ curent al Uniunii Europene si eliminarea detaliilor suplimentare care influenteaza în mod negativ accesul maselor la aceste documente. Al doilea pas ar fi conferirea unei mai mari flexibilitati procesului de implementare a unor legi la nivelul guvernelor nationale. De asemenea, este preconizata întarirea rolului Comisiei, ca organ executiv si eficientizarea celor 700 de comitete consultative ale sale. Un alt aspect major este implicarea cât mai multor organizatii în procesul de creare a politicilor europene, masura la care contribuie eliminarea parteneriatelor bilaterale existente între guvernele nationale si institutiile centrale ale Uniunii Europene.

Tonul ironic persista si în concluzia articolului, jurnalistul afirmând ca este nevoie de o perioada relativ extinsa (de circa 3 ani), pentru ca aceste propuneri sa fie încorporate în legile nationale. În final, autorul remarca, în același spirit, faptul ca restul documentului contine apeluri la „deschidere, întarirea relatiei de cooperare dintre tarile Uniunii Europene”, care, desi repetate pe parcursul anilor, nu si-au atins scopul de a-i implica pe cetatenii europeni în activitatea Uniunii.

Dupa cum este reflectat în ziarul *The Independent*, initiativa lui Romano Prodi este rezultatul protestelor care au marcat desfasurarea *summit*-ul G-8 din Genova si a referendumului prin care cetatenii Irlandei au respins Tratatul de la Nisa.

Financial Times trateaza chestiunea modalitatii de guvernare a noii Europe din perspectiva comisarilor europeni, care saluta faptul ca Romano Prodi nu a inaugurat încă dezbaterile constitutionale, ci asteapta momentul 2004, când Conferinta Inter-guvernamentala va aborda aspecte privind modificarea tratatelor. *Financial Times* informeaza si asupra faptului ca încă nu a fost identificata o modalitate în care numarul de pagini ale *acquis*-ului comunitar va fi redus, fara parcurgerea si negocierea tuturor articolelor din *acquis*, însusi Romano Prodi nereusind sa raspunda la aceasta întrebare.

Atitudinea publicului privind modul de functionare a Uniunii

Unul dintre subiectele fierbinti aflate în atenția presei, promovat de oponentii extinderii, este problema legitimității și acceptării procesului de reforma a Uniunii Europene, de către cetățenii din statele Uniunii.

În vederea susținerii cu date concrete a analizelor cu privire la reforma instituțiilor europene, presa înfatisează rezultatele mai multor sondaje de opinie. Un sondaj recent, preluat de *Le Monde* în luna ianuarie 2001, prezintă reacția opiniei publice față de crearea unei Europe federale: 41% din populația Uniunii Europene este de acord cu o federalizare a acesteia, 40% se opun, în timp ce 19% din subiecți nu se pronunță. Susținerea de către un procent de 50% din tinerii Uniunii a construcției federale europene este un aspect important semnalat de mass-media.

Peste jumătate din populația Uniunii (57%) se exprimă în favoarea continuării procesului de extindere. Referitor la propunerea de a crea o armată comunitară este de remarcat contrastul dintre rezultatele obținute în Franța, pe de o parte, și în Marea Britanie, pe de altă parte: 69% vs. 36%. Cetățenii Uniunii Europene susțin ideea constituirii unui guvern european, într-un procent de 47%, în timp ce 44% sunt împotriva. Diferențe de opinie se disting la nivelul alegerii președintelui european prin sufragiu universal: 53% sunt pro, iar 39%, contra. Un procent de 58% din populația Uniunii Europene este de acord cu armonizarea sistemelor judiciare din țările membre, iar 62% votează pentru armonizarea sistemelor fiscale.

În aceeași ordine de idei, populația din statele membre ale Uniunii Europene nu este la curent cu activitatea desfășurată de instituțiile acesteia. *BBC* citează, în data de 27 iulie a.c., sondaje ale caror rezultate confirmă ignoranța din rândul populației. În acest context, 78% din esanșionul chestionat afirmă că nu dețin informații suficiente despre procesul de extindere. Lipsa informațiilor despre activitatea instituțiilor europene atrage cu sine scăderea gradului de susținere a acestora de către populație, situație reflectată de rezultatele ultimului Eurobarometru, transmis de *Washington Post* în iulie 2001. Astfel, la nivel general, în țările Europei, aceasta a scăzut cu un procent de 2%, atingând nivelul de 48%. Chiar și în țări „tradițional pro-europene”, precum Spania, Luxemburg sau Belgia, susținerea publică a scăzut cu 5-6 procente. Același sondaj demonstrează că 45% din cetățenii Uniunii au încredere în Comisia Europeană, 48% sunt convinși că statutul de membru aduce beneficii propriei țări.

În Germania și Franța, 45% și, respectiv 49% din populație sprijină Uniunea Europeană, iar în Marea Britanie, 29% din cetățeni consideră că statutul de membru al Uniunii este „un lucru bun”.

Sustinerea publică a tratatului de la Nisa a primit o lovitură cu ocazia referendumului din Irlanda, rezultatul acestuia fiind binecunoscutul procent de 54%, care a exprimat poziția oponentilor acestui act.

Washington Post readuce în discuție reforma europeană, văzută ca fiind nedemocratică, impusă de o „clasă de elită”, ai cărei membri consideră în mod nejustificat că știu care este interesul real al publicului. Reacția „elitelor” în fața tuturor rezultatelor prezentate anterior a fost exprimată în mod agresiv în această publicație, utilizarea sintagmei „Damn the public!” fiind cât se poate de sugestivă. În acest context, întrebarea care se profilează este: „De ce au votat irlandezii contra Tratatului de la Nisa, dacă au avut avantaje, cum ar fi obținerea de fonduri din Uniunea Europeană?”. Analizând aceste aspecte, unii comentatori își recapătă optimismul constientizând faptul că ratificarea Tratatului este un proces aflat sub controlul oficialilor, conform regulilor „Euro-corecte”, și nu sub controlul publicului.

CNN schimbă unghiul de abordare a problematicii referitoare la susținerea publică a Uniunii Europene, preluând declarația lui Gaston Thorn, ex-premier al Luxemburg-ului și fost președinte al Comisiei Europene (1981-1985), originală prin ideile care exprimă imposibilitatea țărilor actuale și viitoare membre ale Uniunii Europene de a face față, fără susținerea structurilor centrale, schimbărilor politice și economice aflate în derulare sau anticipate în Europa. Conform opiniei sale, din această cauză, sondajele sunt lipsite de semnificații concrete.

*

* *

Deși procesul de extindere a Uniunii Europene nu este, eminent, subiectul predilect al lucrării de față, canalele mediatice de pe mapamond acordă o atenție deosebită largirii Comunităților Europene. De aceea, în finalul acestui capitol, vom prezenta o serie de opinii sugestive care estimează consecințele primirii de noi membri în Uniunea Europeană.

Othon Anastasakis, cercetător la London School of Economics, a cărui opinie este preluată de postul de televiziune *CNN*, abordează chestiunea extinderii Uniunii, afirmând că latura tehnică a negocierilor este

întârziata ca urmare a problemelor interne ale Uniunii Europene³³. De asemenea, el sesizează o problemă de voință politică la nivelul Uniunii, manifestată prin faptul că oficialii europeni justifică încetinirea procesului prin decalajul dezvoltării politice și economice existente între țările membre și candidate. El consideră că propunerile germane sau franceze cu privire la o Europă federală sunt rezultatul lipsei de voință politică a reprezentanților Uniunii Europene, chiar dacă aceștia afirmă în mod constant că sunt în favoarea construcției unei Europe unite.

Un articol de fond, publicat în *Financial Times*, prezintă în mod diferit procesul de extindere, ocupându-se de analizarea provocărilor și consecințelor procesului de largire a Uniunii Europene.

În primul rând, este remarcat faptul că extinderea nu va ușura procesul de luare a deciziilor; într-o Uniune largită, procesul decizional va fi sinuos, chiar și dacă deciziile vor fi luate prin aplicarea sistemului de vot al majorității calificate. Acomodarea „noilor veniți” cu modalitățile de negociere bazate pe compromis se va dovedi dificilă, ei nefiind obișnuiți cu sistemul respectiv, mai ales în sectoare cum ar fi cooperarea la nivelul forțelor de poliție, sistemului de impozitare și cel al politicii externe și de securitate comună.

În al doilea rând, este întrevăzută agravarea situației cu privire la lipsa de legitimitate a Uniunii Europene. Această teorie are ca fundament lipsa de încredere în instituțiile Uniunii Europene dovedită de atitudinea danezilor, irlandezilor și britanicilor. În plus, statele candidate au standarde reduse de viață și sunt afectate de fenomenul corupției. De asemenea, ajutorul comunitar și-ar putea pierde tinta inițială, ajungând în gestiunea funcționarilor corupți. Țările candidate care nu vor deține sisteme bine puse la punct de implementare eficientă a legislației comunitare sunt pasibile să devină surse de emigrare ilegală, să tolereze traficul de droguri și să permită constituirea unor bande criminale.

Diversitatea va avea un efect negativ asupra solidarității care stă la baza Uniunii, aceasta fiind o altă consecință a procesului de integrare a unor noi state în Uniunea Europeană. Principiul solidarității europene, bazat pe împărtășirea valorilor comune de către întreaga populație a continentului, poate fi construit, pentru început, prin adoptarea Cartei Drepturilor Fundamentale.

³³ *Le Monde* subliniază incompatibilitatea dintre procesul de extindere și acela de restructurare, aprofundare a Uniunii Europene. Contradicția este exprimată prin utilizarea în jargonul discursiv a unor concepte europene, precum *cooperare întărită*, *nucleu dur*, care sugerează constituirea unui *grup pionier*, format dintr-un număr restrâns de state care s-ar ocupa de finalizarea procesului de extindere a Uniunii Europene.

Nu în ultimul rând, articolul abordează și efectele negative ale extinderii asupra țărilor care nu vor face parte din Uniunea Europeană și anume, crearea unui sistem de acces în viitoarele țări membre, a populației din țările exterioare Uniunii, bazat pe obținerea vizelor. Uniunea Europeană se obligă să adopte măsuri astfel încât procesul de obținere a vizei să fie rapid, ieftin și convenabil pentru cetățenii din țările rămase în afara Uniunii Europene, o dată ce extinderea va fi produsă.

Dintr-o perspectivă economică, articolul insistă asupra faptului că Uniunea Europeană nu va ignora dezvoltarea acestor regiuni exterioare Uniunii, deoarece, în cazul producerii unor situații de criză, însăși Uniunea ar fi afectată de fenomenul emigrației, consecință previzibilă generată de situațiile menționate anterior. Reprezentanții europeni întrevad o soluție, constând în crearea unor „parteneriate speciale”, mai eficiente decât actualele acorduri de asociere între Uniune și aceste țări, care să dețină un rol important în promovarea integrării economice și politice în Uniunea Europeană.

*

* *

Sinteza prezentată pe parcursul acestui capitol confirmă încă o dată rolul fundamental al presei în formarea opiniei publice. Imaginea Uniunii Europene nu este reflectată în mod unitar, fapt rezultat din multitudinea subiectelor abordate, a interpretărilor informațiilor oficiale și a punctelor de vedere exprimate – de la consecințele extinderii Uniunii, ratificarea sau nu de către statele membre a Tratatului de la Nisa, aspectele controversate ale adoptării Cartei Drepturilor Fundamentale, fezabilitatea Cartei Albe privind Guvernarea Uniunii Europene – până la gradul în care cetățenii Uniunii susțin instituțiile comunitare.

Reacțiile presei, pe alocuri critice, amplifică și nuantează dezbaterile privind viitorul Europei. Diferitele sale abordări oferă publicului posibilitatea de a alege dintre punctele de vedere exprimate, putându-și forma, în acest fel, o opinie avizată privind problematica europeană.

GLOSAR³⁴

Dezbaterea privind viitorul Europei implica utilizarea unor concepte importante care, de multe ori, sunt înțelese în mod diferit, ceea ce conduce la transformarea dezbaterii într-o confruntare semantică. Glosarul de față își propune să clarifice o parte din acești termeni.

Avangarda/Grup de avangarda

Un grup de țări membre ale Uniunii Europene au luat decizia de a aprofunda procesul de integrare prin crearea unei „federatii” în cadrul Uniunii Europene. Acest concept reflectă ideea conform căreia ar trebui ca țările membre care au inițiativa de a institui o astfel de sub-structură să aibă posibilitatea de a continua procesul de integrare, fără a fi afectate de pozițiile țărilor ce nu doresc, pentru moment, să fie continuat acest proces. De aceea, constituirea *grupului de avangarda* ar trebui să fie o etapă intermediară pe drumul integrării politice complete. Țările care doresc să aparțină acestei structuri ar trebui să se implice în momentul pe care îl consideră oportun. În orice caz, grupul de *avangarda* ar trebui să respecte implicațiile extinderii Uniunii și să nu se interfereze cu competențele instituțiilor comunitare existente. Conform unora dintre păreri (Valéry Giscard d’Estaing sau Helmut Schmidt) această structură ar trebui să dețină propriile instituții în cadrul Uniunii; alții (Jacques Chirac), însă, se opun vehement sugestiei anterioare. *Grupul de avangarda* mai este cunoscut în vocabularul de specialitate și sub denumirea de *centru de gravitate*, *group of pioneers*, *Euro-Europeans*, *core*. Varianta cea mai probabilă este ca Franța, Germania, Italia și țările Benelux-ului să facă parte din *grupul de avangarda*.

 Codecizie – procedura legislativă introdusă de Tratatul de la Maastricht, destinată acordării unor poziții similare, ca importanta, Parlamentului și Consiliului European. Prin această procedură, Consiliul European adoptă, împreună cu Parlamentul European, acte în următoarele domenii: liberă circulație a forței de muncă, dreptul de rezidență, servicii, piața internă, educație, sănătate, protecția consumatorului, rețele transeuropene, mediu înconjurător (programul general de acțiune), cultura și cercetare (schitarea programului). O dată cu adoptarea Tratatului de la Amsterdam, procedura a fost simplificată și extinsă, pentru a fi aplicată în

³⁴ Copyright EurActiv.com.

domenii precum: integrarea sociala, sanatatea publica si lupta împotriva fraudei. Procedura de codecizie este vazuta ca fiind complementara sistemului de vot bazat pe majoritatea calificata. Codecizia nu este aplicabila în domenii importante, cum ar fi chestiunile legate de sistemul de taxe sau revizuirea sistemului de costuri în sectorul fermier, domenii în care Parlamentul European formuleaza doar opinii.

✍✍ Instrumentele variate ale mecanismului **cooperarii întarite** (*Hotarârea Schengen, Hotarârea privind politica sociala*) au fost introduse în vederea stimulării cooperarii dintre tarile membre ale Uniunii Europene, care doresc sa extinda aceasta relatie dincolo de prevederile tratatelor (de exemplu, în domeniul social si al eliminarii controlului vamal). Tarile care vor apartine acestei structuri trebuie sa îndeplineasca anumite conditii:

- acoperirea unei arii care sa nu intre în competenta exclusiva a Uniunii Europene,
- respectarea principiilor Tratatelor,
- promovarea, în continuare, a obiectivelor europene,
- includerea, în aceasta structura, a majoritatii statelor membre.

Principiul *cooperarii întarite* este stipulat în cadrul Tratatului Uniunii Europene si în Tratatul fondator al Comunitatii Europene. Este autorizat de Consiliu, adoptat cu o majoritate calificata pe baza unei propuneri a Comisei Europene, în urma consultarilor cu Parlamentul European.

✍✍ **Europa cu mai multe viteze** – evidentiaza faptul ca nu toate tarile membre ale Uniunii Europene au acelasi ritm de evolutie. Din aceasta cauza, unora dintre statele membre ale Uniunii li se permite sa trateze anumite probleme într-o perioada de timp mai extinsa, în timp ce altele progresa mai rapid în directia integrării europene.

✍✍ **Federatia de state-natiune** – este un model guvernamental în care sunt combinate doua idei fundamentale: mentinerea „statelor-natiune” ale Uniunii Europene si implementarea metodei comunitare în sistemul de adoptare a deciziilor. „Federatia de state-natiune” nu este un termen juridic, ci mai degraba un concept politic. Conform acestuia, Europa ar trebui sa cuprinda o serie de elemente federale, în paralel fiind pastrate cultura si identitatea statelor-natiune. Acest concept este opus parerii conform careia Uniunea Europeana este un super-stat sau o singura natiune compacta. De fapt, „federatia de state-natiune” exprima îmbinarea a doua elemente, aparent opuse: federalismul si nationalismul.

✍✍ **Guvernarea** – include reguli, proceduri si practici care afecteaza modul de exercitare a puterilor la nivel european. Se refera în mod special la aspecte precum „responsabilitate, claritate, transparenta, coerenta si eficienta”. De asemenea, dezbaterea privind modalitatea de guvernare a Uniunii Europene include chestiuni legate de rolul actorilor regionali, locali si non-guvernamentali în procesul de formulare a politicilor. Reforma modelelor de guvernare europeana abordeaza în principal chestiuni legate de ameliorarea sistemului democratic în Europa.

Carta Alba privind Guvernarea, adoptata de Comisia Europeana la 25 iulie 2001, cuprinde recomandari privind cresterea legitimitatii institutiilor comunitare si democratizarea continentului european.

✍✍ **Metoda comunitara** – este bazata pe triunghiul institutional si include doua puteri legislative (Consiliul si Parlamentul European) si o putere europeana judiciara (Curtea Europeana de Justitie). Conform metodei comunitare, deciziile sunt luate de Consiliul si Parlamentul European, pe baza propunerilor înaintate de Comisia Europeana (care detine dreptul exclusiv de initiativa), în urma consultarii cu Parlamentul European si cu alte organisme. Numarul cazurilor rezolvate în acest mod este în crestere. Astfel, guvernele nationale au un rol important în aceasta metoda, desi procedura specifica difera în mare masura de cea clasica de cooperare inter-guvernamentala, în care deciziile sunt adoptate prin unanimitate. Metoda comunitara este asociata cu votul majoritar (dar nu se limiteaza doar la aceasta).

✍✍ **Principiul subsidiaritatii** – este bazat pe ideea conform careia, într-o societate democratica, problemele trebuie sa fie tratate cât mai aproape de cetateni. În practica, acest lucru înseamna ca fiecare problema trebuie sa fie rezolvata la nivelul corespunzator, care este, în acelasi timp, cel mai eficient (Uniunea Europeana, national, regional sau local). Conform principiului subsidiaritatii, actiunile la nivel comunitar ar trebui sa fie întreprinse doar daca sunt justificate: Uniunea nu ar trebui sa se ocupe de un anumit aspect (cu exceptia domeniilor care intra în competenta sa directa), decât în cazul în care este dovedit ca în acest mod, problema ar fi rezolvata mai eficient decât la nivel national, regional sau local. Principiile de baza ale conceptului de „subsidiaritate” au fost stabilite cu ocazia desfasurarii Consiliului European de la Edinborough (decembrie 1992), când „subsidiaritatea” a fost mentinuta în Tratatul Uniunii Europene. Dupa semnarea Tratatului de la Amsterdam a fost adoptat un Protocol privind aplicarea principiului subsidiaritatii.

REFERINTE BIBLIOGRAFICE

1. A Common Foreign Policy for Europe, Ed. John Peterson and Helene Sjursen, Routledge, 2000.
2. After Nice, *The Economist*, septembrie 2001.
3. Analysis: Germany's European Vision, *BBC*, iunie 2001.
4. EU 2010: An Optimistic Vision of the Future, Charles Grant, Centre for European Reform, septembrie 2000.
5. Assessing the EU's Progress on the path to a European Security and Defence Policy, Simon Duke, EIPA, Maastricht, aprilie 2001.
6. A Strong Heart for Europe, Giuliano Amato, în What Kind of Constitution for What Kind of Polity. Responses to Joschka Fischer, ed. C. Joerges, Y. Mény și J. H. H. Weiler, Robert Schuman Centre for Advanced Studies at the European University Institute, Florence și Harvard Law School, 2000.
7. A View from Brussels. A Commentary on the EU, Peter Ludlow, CEPS, 2001.
8. A Voice for Europe, The Future of CFSP, discurs pronunțat de Chris Patten, membru al Comisiei Europene, responsabil pentru relațiile externe, Dublin, 7 martie 2001.
9. Benelux Memorandum on the Future of Europe, document adoptat de guvernele țărilor Benelux (Olanda, Belgia, Luxemburg).
10. Between Vision and Reality, CFSP's Progress on the Path to Maturity, Ed. Simon Duke, EIPA, 2000.
11. Britain Hails Charter Triumph, *The Guardian*, decembrie 2000.

12. Changing the Face of Europe, CNN, 2001.
13. Comment renforcer la cohésion économique et sociale européenne après 2006, Marjorie Jouen, raport elaborat în urma seminarului organizat de European Policy Centre si Groupement d'Etudes et de Recherches *Notre Europe*, septembrie 2001.
14. Conferencia del presidente del gobierno, Don José Maria Aznar, en el Instituto Frances de Relaciones Internacionales, septembrie 2000.
15. Contribution of Luxembourg in the Future of Europe Debate, discurs sustinut de Lydie Pofler, ministru afacerilor externe, martie 2001.
16. Die Europäische Union als Herrschaftsverband Eigener Prägung, M. Rainer Lepsius, în What Kind of Constitution for What Kind of Polity. Responses to Joschka Fischer, ed. C. Joerges, Y. Mény si J. H. H. Weiler, Robert Schuman Centre for Advanced Studies at the European University Institute, Florence si Harvard Law School, 2000.
17. Entretien conjoint du ministre des Affaires étrangères, M. Hubert Védrine, et de son homologue allemand, M. Joschka Fischer, *Le Monde des débats*, Paris, iunie 2001.
18. Europe en débat, dossiers, *Le Monde*, 2001.
19. European Monetary Union. The way forward, Edited and co-authored by H. M. Scobie, Routledge, 1998.
20. European Round Table on the Future of Europe, discurs pronuntat de dr. Benita Ferrero-Waldner, ministrul afacerilor externe al Austriei, mai 2001.
21. Extrase din conferinta de presa sustinuta de Tony Blair si Lionel Jospin, februarie 2001.
22. Fédération d'Etats-Nations ou Etat Fédéral?, Charles Leben, în What Kind of Constitution for What Kind of Polity. Responses to Joschka Fischer, ed. C. Joerges, Y. Mény si J. H. H. Weiler, Robert Schuman Centre for Advanced Studies at the European University Institute, Florence si Harvard Law School, 2000.

23. Fischers Griff nach Einer Europaischen Verfassung, Klaus von Beyme, în What Kind of Constitution for What Kind of Polity. Responses to Joschka Fischer, ed. C. Joerges, Y. Mény și J. H. H. Weiler, Robert Schuman Centre for Advanced Studies at the European University Institute, Florence și Harvard Law School, 2000.
24. From Confederacy to Federation: Thoughts on the Finality of European Integration, discurs pronunțat de Joschka Fischer la Universitatea Humboldt din Berlin, 12 mai 2000.
25. Intervente del Presidente del Consiglio Giuliano Amato, Universitatea Humboldt, mai 2001.
26. Jargon clouds EU shake up, *BBC*, iulie 2001.
27. Qui fait quoi dans l'Union européenne. Quel est l'apport du traité de Nice?, Office des publications officielles des Communautés européennes, Luxembourg, 2001.
28. La leçon d'Europe, Valéry Giscard d'Estaing și Helmut Schmidt, *Le Figaro*, 10 aprilie 2000.
29. La préparation du débat sur l'avenir de l'Union Européenne, Mouvement Européen International, raportor Jo Leinen, martie 2001.
30. L'avenir de l'Europe, discurs pronunțat de Lionel Jospin, Paris, 28 mai 2001.
31. Le débat sur l'organisation de l'Union élargie, sinteza prezentată de Jean Nestor, Groupement d'Etudes et de Recherches *Notre Europe*, octombrie 2000.
32. Les conséquences institutionnelles de Nice. Une analyse des réactions recueillies dans la presse européenne, Albane Siwiecki, februarie 2001.
33. Notre Europe, discurs pronunțat de Jacques Chirac în fata Bundestag-ului german, 27 iunie 2000.

34. Possible Futures for the European Union: A British Reaction, Helen Wallace, în What Kind of Constitution for What Kind of Polity. Responses to Joschka Fischer, ed. C. Joerges, Y. Mény și J. H. H. Weiler, Robert Schuman Centre for Advanced Studies at the European University Institute, Florence și Harvard Law School, 2000.
35. Presidency Conclusions to the Göteborg European Council, iunie 2001.
36. Prodi admits European view Brussels as a remote, *The Independent*, iulie 2001.
37. Reforming the European Union from Maastricht to Amsterdam, Ed. P. Lynch, N. Neuwahl, W. Rees, Longman, 2000.
38. Réunifier l'Europe, raport elaborat de Jean-Louis Arnaud și Marjorie Jouen în urma seminarului organizat de Fundatia Lucchini și Groupement d'Etudes et de Recherches *Notre Europe*, ianuarie 2001.
39. Schroeder Urges Caution on New EU Constitution, *Financial Times*, iunie 2001.
40. Soft Governance, Agile Union? Analysis of the Extensions of Open Coordination in 2000, Pertti Ahonen, EIPA, Maastricht, aprilie 2001.
41. The Common Agricultural Policy, Wyn Grant, MacMillan, 1997.
42. The Enlargement of the European Union – Issues and Strategies, Ed. V. Curzon Price, A. Landau & R. Whitman, Routledge, 2001.
43. The European Treaties revisited: What Role for Europe in the Globalized World?, Antonio Guterres, primul ministru al Portugaliei, mai 2001.
44. The Future of the European Union After Nice, Paavo Lipponen, primul ministru finlandez, Institutul European din Florența, aprilie 2001.

45. The Government and Politics of the European Union, Neill Nugent, MacMillan, 1999.
46. Theories of European Integration, Ben Rosamond, MacMillan, 2000.
47. Un Cahier spécial sur l'Europe, *Dossiers, Le Monde diplomatique*, 2000, 2001.
48. Twenty Years of European Integration, primul-ministru al Greciei, Salonic, martie 2001.
49. We are Serious about the Future of Europe, discurs pronuntat de cancelarul Gerhard Schroeder si premierul Giuliano Amato, 22 septembrie 2000.

ANEXA

Posibile directii de aprofundare a dezbaterii privind viitorul Europei

1. Delimitarea competentelor între Uniunea Europeană și statele membre
2. Carta Drepturilor Fundamentale – un preambul la viitoarea Constituție a Europei?
3. Simplificarea Tratatelor UE
4. Rolul Parlamentelor naționale în arhitectura europeană
5. Deficitul de democrație, transparența procesului decizional. Aproximarea Uniunii de cetățeni
6. Liberă circulație a persoanelor, serviciilor și capitalurilor
7. Noua economie
8. Politica agricolă comună. Politica comercială legată de PAC
9. Coeziunea economică și socială. Fondurile structurale, politica de dezvoltare regională
10. Solidaritatea socială – un “model social” european?
11. Reforma instituțiilor comunitare
12. Reforma politică a Uniunii (federalism/inter-guvernamentalism)
13. Politica energetică
14. Politica europeană în domeniul justiției și afacerilor interne (Politia Comunității, Granicerii Comunității, Reteaua de Magistrati Europeni)
15. Politica financiară și bugetară a Uniunii
16. Politica fiscală. Impozitarea
17. Prestigiul și influența Uniunii Europene în lume
18. Politica de securitate și apărare comună

